

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Historiarvm Indicarvm Liber Octavvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

HISTORIARVM

INDICARVM

LIBER OCTAVVS.

VM hæc apud Indos alterna succedunt vice; inter-
 rim ex alia quoque parte, atque aded planè di-
 uersa, perquam insigne ab homine Lusitano
 facinus editum est. Fernandus Magalianes age-
 bat Olisipone, ingenti animo vir, & rei naua-
 lis apprime callès. Is, quòd in India sub Albuquer-
 cio duce stipendia multa fecisset, nequaquam pro spe præmio-
 rum (vt in suis plerunque meritis æstimandis nimium sibi fauet
 humana cupiditas) ab Emmanuele tractari se questus, ad opu-
 lentiorum Caroli Cæsaris Castellæ Regis aulam transit. ibi, cum
 astronomis aliquot communicato consilio, & implacabili odio in
 Emmanuelem accensus, Cæsarem & consiliarios docet, Molucas
 insulas, quarum celeberrimis toto iam terrarum orbe diuitiis Lu-
 sitani fruuntur, intra Castellanæ conquisitionis limites haud du-
 biè contineri. idque non pluribus tantum argumentis è mathema-
 tica supputatione contendit; sed etiã acceptis inde litteris à Fran-
 cisco Serrano, de quo supra cõmemorauimus; in quibus de admi-
 rabili quadam eius regionis cum opulentia, tum ab aurea Cherso-
 neso longinquitate differeret. Profectò, si à fortibus & peritis ho-
 minibus tenteretur ex Occidente iter, haud ita magno negotio è
 Peruana terra in easdem insulas penetrari posse. opem dein addit
 monitis. ac se, modò in eam expeditionem necessaria præbeantur,
 in omne discrimen, experiundi causa, paratum ostendit. Mouit
 Cæsarem & magnitudo promissi, & Fernandi auctoritas cum testi-
 monio Serrani juncta. Quinque compactis egregiè nauibus,
 eximio & naua & milite ad Hispalim instructis, (quo in numero
 exsules erant Lusitani complures) vnus Magalianes cum summo
 imperio ac potestate præficitur. Cum iis nauibus, Bæti fluuiio in
 altu Oceanum euectus, Canarias primùm insulas, tum Brasiliam
 certo iam pridem itinere petiit. inde, velis in Austrum datis, cum
 ignota littora diu legisset, ad magni fluminis ostia ventu est; quod
 Sancti Iuliani vulgus appellat. is locus quinquaginta gradibus ab
 æquinoctiali abest circulo. neque inde longè, infesto rigore, &

æterne

æterno pressa gelu, niuosa montium cacumina in cælum exfir-
gunt. terram incolunt homines immani duodecim amplius do-
drantium statura, efferis moribus, crudis in cibum carnibus ad-
fucti. quibus duo ad classem attracti, blandimentisq; ac muneri-
bus a Magaliane deliniti, intra paucos dies ex insolita victus con-
suetudine periere. Ad eam oram explorandâ missa naus vna, cui
præerat Ioanes Serranus, in scopulos illata, saluis tamen homini-
bus, frangitur. Hisce rebus conterriti classarii, & præter alia ma-
ris incommoda, sæuissimo frigore enecti; incerta vitæ & perueni-
endi quod intenderant spe, reuersionem plerique sperare, quidam et-
iam conuicio efflagitare insisterunt. Hosce Magalianses, obfirmato
ad omnem patientiam animo, benignis adhortationibus aliquandiu
sustentare conatus: cõperta demum cõiuratione; partim capite, par-
tim exsilio punit. qua supplicii ac minarum acerbitate, obstupe-
ctis interim ab omni rerum nouarum conatu reliquorum animis, tra-
tra eum locum tres ferme gradus, hoc est leucas circiter quinquaginta,
processit; atque ibi demum sese ostendit euripus, sinuoso meatu O-
ceanum utranque coniungens. Ea re tum ex incitatissimo aquarum
æstu animaduersa, tum ex ceterorum ossibus in littus eiectis, quasi
peracto iam itinere, gratulatio ingens à Magaliane facta, & euripo
ipsi, ab inuentore, perpetuum ac nobile nomen inditum est. ibi, cõ-
meatibus valde imminutis, cum denuo fremitum vel querimonias
quorundam inaudisset, capitis poena proposita, vetuit ea de re sermo-
nes inferri. Tum alia naus ad inquirendum exitum præmissa; ducem fru-
strata pertenebras retro unde venerat, Hispaliem, reuertit octavo
mese quam ex eo portu discesserat. Eam nauem missis qui quæreret,
incassum dies aliquot præstolatus, cum reliquis tribus audacter ipse
progreditur: perque varios mæandros, & cæcas ambages, crebro
velorum flexu tandem ex altera parte vastissimum rursus in æquor
euasit. & quoniam sub æquatore ipso positas Molucas esse didice-
rat; in eam partem proras dirigere magistros iubet. Leucas mille
quingentas procul ab omni terræ conspectu prouecti, in desertas
aliquot insulas incidere: quas ex aduerso Italiae oppositas nonnul-
li arbitrantur. inde continuato in Septentriones itinere, ad Subam
insulam leucarum ferme duodecim ambitu, auriferam, frequenter
incolis ventum est. Ibi Magalianis labores exitu nec opinato con-
clusi. quippe insulae regulus, quod armis eo tempore cum finitimo
Rege Mathani contenderet, oblata recentis auxilii spe, aduenas
non solum hospitio libenter excepit: sed etiam in eorum gratiam sese cum
uxore, liberisq; & popularibus circiter octingentis, Christianum
fieri voluit; & honoris causa in sacro baptismo Fernandi no-
m

men assumpsit. Hisce necessitudinum vinculis magis magisque Lusitanus obstrictus, petenti opem & Christiano & hospiti negare non potuit. Descensione cum praestantibus aliquot facta, Magalianes, cum semel iterumque fudisset hostes; tertio denique ex insidiis ipse circumuentus occiditur. Caeteri, partim circa eum interfecti, partim elapsi, vix ad naues cum tristi nuntio peruenere. Neque hic finis miseriarum fuit. ex quo facile existimari potest, quam non temere, nec sine diligenti preparatione, barbaris Christiana sint imperitenda mysteria. Regulus, qui vix adhibito catechismo, vel antea acta vitae sceleribus cum salutari detestatione dānatis, amicitiae & temporis causa, peregrina sacra suscepisset; qua mobilitate Christum induerat, eadem paulo post & Christum ipsum, & vna cum Christo ius foederum, fas, humanitatem, fidem penitus exiit. Oblatam ab hoste pacem, cum eo si aduenas e medio sustulisset, recentia merita & iustas nuper dextras oblitus, minimè recusauit. Tam scelerati dein facinoris perpetradi cum in aperta vi nulla esset spes, primarios e classe ad viginti, per officii ac benevolentiae speciem ad ferale conuiuium inuittatos, repente inter ipsas dapes & pocula contrucidat; vno Ioanne Serrano vel ad ludibrium vel ad lucri spem reseruato: quod ex redemptione se partem aliquam sulphurei pulueris, & aliquot aenea tormenta (cuius machinae in iis locis nihil vnquam simile visum fuisset) capturum esse consideret. Atque vna haec spes salutis afflicto quoque Serrano restabat. Verum vtrumque postmodum euictus fefellit. namque productus in vinculis ad mare Serranus, noua clade exponenda primò socios ad misericordiam lacrymasque commouit: eodemque interprete, per consuetos iam nutus ac symbola, cum incolis agi de pretio captum. Paciscebantur vtrinque pecuniae loco, duas minoris formae bombardas, & pulueris aliquantum. Ea cum lintribus ad terram nauae admouissent; subito pretium augere insulani, & recedere a conditionibus, ac redemptorem variis artibus detinere. Inde altercatione cum iurgiis orta, cum major maiorque hominum frequentia ad littus afflueret, veriti fraudem & insidias classarii, sese ad naues re infecta subducunt: anchorisque sublatis, miserum Serranum, frustra fas religionis, amicitiae, patriae, lamentabili vociferatione obtestantem, in barbara & crudeli terra destituunt. ad insulam decem leucas inde prouecti, variis casibus imminutas recensent copias. fuis ac laceris magna ex parte armamentis, centum & octoginta non amplius homines in vniuersum inuenti. Cum in tres ipsas naues, neque nauae, neque funes, neque vela sufficerent; a lico vno, qui praeter ceteris quassatus erat, incenso, turbam cum instrumentis omni in alteram transferunt

ita;

ita, duabus tantum reliquis nauibus ex eo loco discedunt: ac prorsus in occidentem Solem obuertis, diu errabundi, ad Molucas insulas tandem aliquando perueniunt. ibi cum Tidoris regulo haud aegre societas iuncta. Lusitana tum aberat classis: eo facilius corralis vndiq; frugibus, regulo enixè adiuuante, per tot ærumnas & pericula petitur. ex insula specimen auerunt. ac trito inde itinere, utraque primùm institit nauis. dein Lusitanarum classium, iniectione metu: altera fluctibus quassata, cum omnibus compagibus aquam acciperet, ad Molucas recurrit: ibique egressis in terram hominibus, ad scopulos allisa diffringitur. altera Indis ad dextram relictis: immani ausu protinus altum præcidere, & recta Bonæ Spei promontorium petere intendit. eo superato, cum ad Hesperidas vsque insulas processisset: inaudito post omnium seculorum memoria cursu totum orbem emensa, & æmulis classibus illuc vsque felicitereuitatis, ab Lusitano demum Limenarcha in eo portu detenta est: & pauci qui superfuerant semianimes in custodiam traditi: è quibus tamen aliqui, nauis deinde recuperata, in Hispaniam, vnde etiam, patria Vicetinus, obstupescens cunctis miraculi nouitate, in Italiam rediit. Huic naui non sine causa Victoriæ inditum fuerat nomen. Nauclerus erat Ioannes Sebastianus Canus, ex oppido Guetaria Vardulorum, ad Pyreneum; vir animi fortitudine, peritia gubernandi, & inaudita felicitate sanè promeritus, ut ipsius ac patriæ nomen, nullus vnquam casus, nulla temporum longinquitas obruat. Neque me fugit, hæc aliter ab Iouio æquali eorundem temporum tradi. Sed nos re totam ex fide retulimus: haud mediocriter locupletem huiusce narrationis auctorem sequuti Ioannem Barrium Lusitanum: ad quem, præter cæteram noticiam, & habitam cum superstitibus ex ea classe colloquia, conscripti insuper ab ipsis gubernatoribus eius peregrinationis commentarii peruenere. Ex eo deinde tempore sæpius in Molucas è Bætica primùm, ac postmodum è noua Hispania navigari captum. quæ res ingentem discordiarum molè inter Lusitanos ac Bæticos peperit; nec sine magno motu, cum in Europa legibus, tum in Asia ferro, de illius maris & commercij possessione certatum est. Magalianes è Bætica Septembris mense anni vndeuigesimi soluerat, bienniū circiter in ea navigatione consumptum. Inter hæc, de rebus in Ceilano gestis nuntii ac litteræ in Lusitaniam venerant. Ad eam opportunam & fructuosam tuendam commercia, & fluxa fide Regem in officio continendum, arcem instaurari, & aucto præsidio diligenter custodiri Emmanuel iussit. Eius rei causa Lupus Britus cum supplemento fabricæ ac militum in Ceilaaum profectus, accepto à Ioanne Sylueria castello, primùm

primùm omnium concharum vim ingentem è proximo petiit; è
 quibus Indico more calce confecta; novos muros prioribus iam
 collabētibus ex arte perduxit; ac fossā probè purgatā statuminè
 muniit. Ea re offensi vehemētius insulani, quos cōmuni vocabulo
 Cingalas vocant: quòd contra ipsorum salutem ac libertatem cū-
 cta parari haud absurdè suspicārētur. Et Saraceni inquilini de mo-
 re suspicionem ac metum augebant, in conciliabulis dictitando,
 veros videlicet vates initio se fuisse; cū exitialem Colūbanæ ter-
 ræ Lusitanorum aduentum fore prædicerent. Per speciem societa-
 tis illapfos inaudita auaritia & crudelitate homines, paucis diebus
 malè mulctato hospiti Regi stipendium imposuisse. post hæc, alia-
 rum gētium homines, nullo iure aut exemplo, ab iis littoribus ar-
 cere cepisse: nō quieturos, quoad iniecto ad arbitriū fræno, popu-
 lis perinde ac iumentis abutātur, nec eorum fortunas modò, sed
 etiā succum & sanguinè hauriant. Habere Columbanū digna fa-
 ctis & moribus præmia; qui, spreto fidelium sociorum cōsiliis, nouā
 & incognitam veteri & expertæ amicitia prætulisset. Huiusmo-
 di facibus ad execrabile odiū nominis Lusitani accensa plebs, ve-
 nalia primùm alimenta cibosque castello subtrahere: dein eo au-
 daciæ ventum, vt Lusitanos longiùs ab arce vagantes, vel iaculis
 eminus peterēt, vel iniquo loco circumuētos occiderent. ad hæc
 tam atroces iniurias, principiò, pacis & concordia causa, leniter
 agere & conuiuere Præfectus. Sed conuitia militum, segnitiam &
 ignauiam increpantium, diutius ferre non potuit. meridianis ho-
 ris, quod æstiuæ maximè quietis est tempus, cum centum & quin-
 quaginta armatis Columbū oppidū, arci panè coniunctum, quàm
 tumultuosissimè inuadit. Barbari, qui vt in summo otio, nullis cin-
 cti manibus, neque stationis neque vigilias agerent, metu perculsi
 repētè capessunt fugā, re familiari, pauidis coniugibus, paruisq; li-
 beris in tãto periculo destitutis. Britus sine certamine oppidum
 ingressus militē à direptione cædibusq; cōtinuit: tãtū feminas pue-
 rōsq; ad fores ædiū alligari iussit, vt cū in sua potestate omnia fuif-
 se redeuntē Cingalæ cernerent, ex eo ipso, quàm non hostiles in
 Regem populūq; animos gereret, existimare facillè possent. Simul
 etiam ad retardandam eorum ferociam, si ab tergo instarent, pa-
 tentioris viæ, quæ ad castellum fert, tectis ignes iniecit, salutari sa-
 nè consilio. quippe barbari, non celerius, attoniti metu, sese ex op-
 pido eiecerant, quàm icti desiderio, & sollicitudine pignorum, con-
 globati furentesque in prælium rediēre: instantesque Lusitanis iã
 se recipientibus, eodem impetu in arcem irrumpere potuissent, ni-
 si eos cū demendi vincula suis, tum restinguendi incendiū deti-
 nuisset

nuisset mora. Inde nostris ad arcem maturè adipiscendā oculu-
 daq; portas spatium est datū, cū extremi tamē agminis ferme tri-
 ginta faucii rediissent. Neque is terror (vti putarat Brittus) ad pa-
 candā valuit gentem, quin, exasperati potiūs animi, signoque dato
 per agros, armati ad viginti millia conuenere. ea multitudine fre-
 ti, cū temere ad arcis mœnia subiissent, magna cum cæde vulne-
 ribusque repulsi, castra cōmuniunt. in exitu iam æstas erat: eo ma-
 jorem in spem venerat regulus, si minus oppugnatio procederet,
 interclusis propter anni tempus maritimis com meatibus auxiliis-
 que, obsessos ad vltimam inopiam redigendi. Neque tamē interea
 quies ab armis & ab operibus erat, aggerem assiduo labore ad mœ-
 nia Cingalæ proferebant, missilibus dies noctesque fatigabant ho-
 stes: inferiores vtique Lusitanis tormentorum magnitudine & arti-
 ificio, sed molem supplebat numerus. ferreas contraxerant ballistas
 ferme sexcentas. eæ vel brachiis collibratæ vel innixæ canteris, in-
 dita in fistulam plura simul veruta decem palmorum longitudine,
 a prugno aduersus ignem pennata corio, ita exculsè emittebant, vt
 a passus ferme ducentos obuia quæque perfringerent. hisce veru-
 tis interdum impetebant inclusos: noctu ignitis jaculis militares in-
 tra arcem casas & diuersoria, ramis & frondibus raptim exstructa,
 incendere conabantur. Lusitano, in magnis rerum angustiis, nihil
 erat æque difficilè atque aquandi ratio, quod puteus extra arcem
 non sine cruore adeundus esset, neque eò per cuniculos, vt olim
 Cananore, penetrari loci natura permetteret. Accedebat, aduersus
 tantā hostium multitudinē, mira defensorum paucitas, vt sine vlla
 interdum vicissitudine iidem perstare in stationibus & excubiis co-
 gerentur. Vna tantū fiducia restabat venturi ab continente sub-
 sidii, si rem vsque in æstatis initium extrahere potuissent. Verūm
 ea quoque spe excidēre, postquam exacta iam per ingentes labores
 hieme, Antonius denique Lemius ab Cocino cum vno tantū tri-
 reme, neq; plus quinquaginta propugnatoribus affuit, & iis quidē
 ægre coactis, quod & Sequeria eo tempore cum maximā parte co-
 piarum abesset, neq; è præfidiis, in tanta infensarum circa gentiū
 propinquitate, deduci milites expediret. Interea barbari diurnis
 nocturnisq; operibus promotō vallo, turres insuper è palmea ma-
 teria, cespite ingesto, duas erexerant: vt è superiore loco, dum fosse
 complentur, sagittis & jaculis hostem in muro consistere prohibe-
 rent. Eo periculo animaduerso Brittus, antequā allati subsidii te-
 nuitas emanaret, vltro in hostē erumpere statuit. Concilio conuo-
 cato, Lemium trierarchum postera luce circa meridiem repente à
 mari oppugnationem ostendere, & maioribus tormentis quatere

turres

turres jubet. ipse intento in eam partem hoste, cum trecentis & quinquaginta Lusitanis ex alia parte, semiplenas & incautas stationes aggreditur; turbatosque ipsa audacia barbaros vallo deturbat. inde transgressus munitiones eodem impetu simul utraq; turrim inuadit; auersosque hostes è propugnaculis dejicit. Turribus ab Lusitano captis, clamor extemplo circa vicus & palmeta perferitur; palati in vnum coeunt barbari, vt omni conatu Lusitanum expellant. iamque instructa acies tota Cingalarum, Saracenis immittis, admonebatur. centum & quinquaginta erant equites, haud spernenda in iis regionibus ala, peditum ingens numerus, elephanti quinque; & viginti praebant. ex iis erant primi ordinis quattuor, non turres modò cum sagittariis dorso vectare assueti, sed etià in decussim alligatas ad proboscide falces, tanta vi ac dexteritate vibrare, vt quicquid ab latere vel à fronte se objecisset, ancipiti ferro profcinderet. Is terror Lusitanis offusus, primò referre pedem coegit: mox quod saepe fit, in ipso smet recidit hostes; cum desis ista glandibus belluæ, spreto rectorum imperio, terga vertissent. Vrente dein magis magisque introrsus plubea peste, doloris impatiētes, quacumque ruerēt, late stragē edere, ac simul cuspidibus iaculisque ab tergo Lusitanus instare. Ita suismet auxiliis, cum ingenti clade barbari dissipati fusi que. Brittus fugientem hostem aliquandiu persecutus, vbi ad lucos & nemora vetum est, contentus eius diei victoria substitit; & priusquam se barbari ex pauore ac trepidatione colligerent, non sine multo suorum sanguine, se in arcem recepit. Atque is dies obsidioni attulit finem. Amisissis ex amicorum numero praecipuis, regulus Mahometana hortamenta stimulosque execratus, vna cum arcis potiundae spe, consilia belli deposuit: missisque ad Brittum oratoribus, veniam erroris & pacem denuo petiit: atque ab Lusitanis, vel quietem ex longa defatigatione desiderantibus, vel absente Praetore Sequeria nullam expectantibus opem, haud grauatè concessa. Ceilani res in pristinam rediere. At Praetor ineunte iam aestate ab Armuzia profectus, Cambaia legens oram, ad Diu applicuit. ea vrbs, quod magnas (vti diximus) habet opportunitates, & furtiuis Aegyptiorum & Saracenorum nauigationibus tutum ab Calecutu receptum dabat; Lusitano praesidio locum aliquem ibi obtineri ad hostes arcendos magnopere cupiebat Emmanuel. itaque inter caetera Sequeria mandarat in primis, vt Cambaiani Regis & Iazii dynastae voluntate, si fieri posset, sin minus, vi atque armis aream arci ad Diu aedificandam occuparet. Et Cabaianus quidem Rex haud multum ab ea societatis conditione abhorrebat. Iazius verò summa vi, cum apud Regem tum apud sarrapas, nitebatur, ne Lu-

fitanis in eiusmodi possessionem pateret introitus: & simul quantum ex tuto & occulto poterat damni præternauigantibus inferrebat: miro inter hæc artificio eximiam quandam in Prætores ipsi- que Emmanuelē obseruantiam ac benevolentiam simulans, Neque tamen eos planè fallebat. ergo pari vtrunque fūco ac fallaciis agebatur. Sequeria cū ab Armuzia rediens Diū applicuisset, vt dicere instituerā, bona cum pace in speciem acceptus est. nec modò com- meatus in classem benignè præbiti, verū etiam ipse & nauarchi- donis egregiè culti. Verū appellatus de potestate ædificandi Iazius, ita se ad id propensum ostendit; vt rem interea totā sui arbitrii negaret esse. legatos necessariò mittendos in regiam, (vrbs erat Madaba, sexdecim ferè leucas à mari) magnopere cōfidere se, cū Emmanuelis honori, tum etiam suis ipsius precibus ac suasionibus, id facile ab Rege datum iri. ita, blandis promissis ac singulari comitate extrahebat rē. At Lusitanus fraudē sentiens, vt verbis transigi nihil vidit: ad vim atque arma adiecit animum: neque ita difficilis videbatur futura oppugnatio: quòd cū a militibus imparata eò tēpore vrbs erat; tum in eo ipso littore stationē habenti Sequeria noua ab Emmanuele auxilia superuenerant. Sed tanta fuit Iazii in agendo lenitas, tanta in ostentandis viribus & omniū rerū apparatu solertia, vt Prætor, mitigata in præsens ira, neque ausus tali tempore summam rem in discrimen adducere, sine vlla nota recesserit: maioribus videlicet copiis anno proximo rediturus. Sequeria profectio duplici voluptate Iazium & amicos affecit: quòd non modò præsentem arcis apparatus consiliūque sine cruore discusserat, sed etiam ad urbem nouis operibus muniendam, & externo, quo maximè nitebatur, firmandam milite, spatium erat nactus. itaque in neutro cessauit: idoneis locis propugnacula extruxit, instaurauit mœnia, & in iis tormenta vigiliasque disposuit. Castellum est in medio ferme introitu atque ore portus. ab eo castello catenam ingentem, ex ea parte quæ latius patet, ad oppidum vsque perduxit. ab altera, tres onerarias collocauit ponderibus adeò degrauatas: vt perforato, cū opus foret, alueo, repenti sub- siderent. à fronte autē, ne subire triremes ad murum possent, prægrada saxa & cautes in mare deiecit, tortuosos præterea cancellos, & variis ad errorem flexibus in se recurrentes, obliquo amne defixit. ita omni aditu terra marique intercluso, lembos biremesque centū & octoginta, & aliquot insuper negotiatorū naues, in portu cohibuit. Arabas denique, ac Turcas, Persasque, & ex aliis nationibus, Christianæ maximè fidei desertores, mercede conduxit: ac, ne quid interea de ædificatione per legatos Prætor Lusitanus ab

Rege

Rege impetraret, omnē per se perque suos conatum adhibuit. Neque segnius eodem tempore, diffusus legationi, Sequeria parabat bellum. Ab Dio Goam, atque inde Cocinum delatus, veteres naues & quassatas refecit, novas deduxit, complures nauarchos, quibus in beneficii loco Emmanuel quæstuosos ad Malacā, vel in Molucas, aut in Sinas, aliōve dederat commeatus, pro imperio ac potestate, Cocini detinuit. ita, summo studio adhibito, duodequingenta maiorum nauium classē variū generis, cū cætero instrumento machinisque, tum validis militum centuriis adornauit. è Lusitana sobole tria millia, ex Indica impositi Canarini ac Malabares octingenti. Cum iis copiis Sequeria, prætextu Armuziæ repetendæ, quod Rex Torus tributum Emmanueli soluere distulisset, rursus exitinere Diū accessit. sub eius aduentum Iazius, per exploratores iam antè de Lusitanorum apparatu certior factus, ne coram agere cum Sequeria cogeret, tanquam euocatus ab Rege magnis itineribus eò contenderat, Saca filio cum idoneis rectoribus eius adolescentiæ tribus, firmoque militum præsidio ad urbem relicto. Is, de area blandè per internuntios ab Lusitano appellatus, è seniorum sententiā benignè respondit: Si commeatu, vel re quavis alia in classē opus sit, se affatim pro amicitia & pro consuetudine præbiturum: neque id, in tanta rerum omnium copia, quanta vrbi tū suppetat, in magni obsequii loco numeraturum esse. quod verò ad aream arci designandā attineat, se in potestate parētis esse: nec super tali tantaque re sibi licere quicquā eo absente decernere. mirari, cur ad eam diē Sequeria nullos ad Mamudium procuratores aut nuntios miserit. integram etiamnum esse rem: & Iazium patrem, ab Rege accitum, eò etiam aduolasse libentiùs, vt præsens, auctoritate, studio, gratia, postulatis Lusitanorum adesset. simul, quoniam Sequeria per interpretē ambiguè intulerat, Lusitanos in eo genere iamdudum exercitatos, modò sese in id ipsum intenderent, arcem nullo negotio excitaturos, ipse vicissim obscure iecit, nō vnā omnium locorum esse naturā, haud æquè facilem in eo emporio structuram fore, atque in aliis Indiæ vel Africę littoribus existisset. Sequeria, vbi Mahometanos nō minùs artibus ad eludendum, quam munimentis ad propugnandum instructos videt, de summa rei præfectos in concilium aduocat. ibi, sententiis in diuersa tendentibus, aliquandiu certatum. Erant qui non diutius ferendam ludificationem, atque admotis vndique machin's mœnia protinus quatenda censerent. in iis, tormentorū magister, circumuectum speculatoria nauicula se, ad dextram oppidi partē, quę in mare imminet, animaduertiisse haud ita firmi operis muros.

si placeat, se celeri strage illac transitum in urbem esse daturum ostendit. alii contra, & ut præcipue, quos Prætoris iussu ad Cocinum substituisse docuimus, nunc oppidi vires & armatorum frequentiam, nunc ipsius Regis opes, quem bello prouocari non expediret, nunc naturæ gentiumque memorabant ius: quod vtrique magno piaculo violatum iri, si non ante explorata Mamudii voluntate, inter ipsa benevolentiam & caritatis officia, oppidanis repente vim attulissent. quin Prætor, uti Saca & lazus ipse hortarentur, legatum & litteras ad Regem protinus mitteret, à quo si nihil æqui imperatum foret, tum denique armis decerni posse: neque unquam lazii oppugnandi honestas Lusitano causas defuturas. Hac à nauarchis propalam iactabantur; illa tacita suberat cura, ne, si dimicatio cœptum esset, crescente in dies mole belli, interim ad optatos cuiusque portus & commercia nauigandi facultas effugeret. Eo urgebatur acriter, & aliis aliquot in eandem sententiam adductis, facile renuere, ut ab armis abstineretur, quoad legationibus tentata res esset. Id ubi manauit; classiarios, victoriæ simul ac prædæ incensos cupidine, & pugnae signum in singula momenta expectantes, magnus repente dolor incessit: vulgo, se deceptos delusosque fremebant: nec modo querelæ, sed etiam probra & maledicta in Prætorem exaudiebantur. atque etiam præfecti, se bellum suasisse per summam impudentiam mentiendo, assentandoque militibus, in Sequeriam duces (cui vel in primis parci oportuerat) omnem decreti eius inuidiam transferebant. Ea re Prætor cognita, rursus eosdem in consilio vocat: & Quandoquidem viri nobiles, inquit, è vobis audio esse complures, qui sese militibus vendiderint, totamque dilatum huiusce belli causam in me conferant vnum; & aliter in consilio, aliter in circulis ac cœtibus disputet; denuo perrogare sententias placet; nec verbo solum, sed etiam tabulis publicis consignare, ut quid quisque senserit, dixerit, suaserit, palam exstet: ne quis postea hac, ex mea alteriusve infamia vel inuidia, splendorem ad vulgus & gloriam quærat. Sub hæc dicta, rogati præfecti, eadem illa de belli difficultatibus, de Cambaiiana potentia, de spe legationis, deque amicitia legibus iterarunt, cunctas deinceps in codicem scriba publico referente sententias. Hisce ita peractis, communi decreto missi à Prætore qui Saca nuntiarent: Quando nulla super tali negotio habet à patre mandata, nihil, ipso inconsulto, nedum inuito, Lusitanos de arce conaturus. pacem eius, & Mamudii Regis, & sibi, & iis qui ante se pro Emmanuele Indiam rexerint, antiquissimam semper fuisse: & quoniam ita omnibus visum fuerit, se duos è classe primarios

rios ibi relicturum: Rhotericum Fernandum, qui ad Mamudium
 ea ipsa de re contendat; & Didacum Pacensem Beianumve cum
 nauibus paucis, & fabrili instrumento; vt simul atque cum Rege
 conuenerit, sine vlla cuiusquam injuria, in optatam & vtilem vtri-
 que ædificationem incumbat. interea se Armuziam, vt institue-
 rat, perreçturum: petere ab Saca, & rogare, vt procuratores Em-
 manuelis pro consueta humanitate & hospitii necessitudine tra-
 cter. Ad ea cum Saca, non exiguo leuatus metu, liberaliter
 admodum respondiſſet; ex condicito Rhotericus legatus in ter-
 ram expositus, Beianus cum nauibus tribus responſum ab Re-
 ge ibidem expectare iuſſus. aduentitii nauarchi ad viginti,
 mercaturæ cauſa, alii aliò dilapſi. Prætor cum cætera claſſe Car-
 mania oram legens, Armuziam venit. ibi cum Rege Toro &
 Luſitano præſidio collocutus, dilata ab Toro penſionis cau-
 ſam reperiebat cuiusmodi: Baharenum eſt, cuius antè memi-
 nimus, inſula & vrbs in Perſico ſinu (ſunt qui olim Icharam di-
 ctam putent) cum fertilis agro, tum verò margaritarum piſca-
 tu prænobilis. Hanc inſulam iure beneficiario poſſidebat Mo-
 crinus Arabs, veſtigialis Regum Armuziæ. Is, cum viribus &
 ingenio contumax, tum etiam Mecani antiſtitis affinitate ſub-
 nixus, cuius filiam habebat in matrimonio; indignari capit,
 ſeruire ſe Armuziano Regi, qui à paucis Mahometanæ ſectæ
 aduerſariis, ex vltimo occidente profectis, regnum defendere
 paulo antè nequiſſet. Non eſſe verum, aliis imperare, qui ſua
 ſeque ipſum tueri non valeat. Ergo, non modò jugum aperte
 detrectare inſtituit Arabs; verum etiam prædatoris nauibus
 omnes circa regiones infeſtas habere, & comceantes Armu-
 ziam vndique negotiatores auertere. è quibus incurſionibus
 tantum paucis menſibus Armuziæ rei damnum illatum eſt, por-
 toriis magna ex parte imminutis, vt Regi ad tuendam vix per-
 ſonam, nedum ad veſtigial Emmanueli ſoluendum, nummi ſup-
 peterent. Haſce querimonias Torus cum ad Sequeriam antè
 per litteras detuliſſet; tum verò coram vrgere acrius inſtitit, vt
 ſibi aduerſus rebelles auxilium ex fœdere præberetur. Neque
 abnuitt Prætor. Virum eximie fortem ac bellicæ rei peritum,
 Antonium Corream, expeditioni præpoſuit cum ſeptem egregie
 inſtructis nauibus, & Luſitanis militibus quadringentis. quorum
 è prima nobilitate centum numerabantur iuuenes ad omnia
 prompti, laudiſque ac decoris apprime cupidi. Ad eas copias To-
 rus lembos, quos vulgo terradas vocant, ducentos adjunxit, Xara-
 fo ex amicis præfecto, cum tribus circiter Perſarum aut Arabum

millibus. ex altera parte Mocrinus, ipsa meritorum conscientia monitus, haud dubiè tali apparatu peti vnum se; tamquam indicto iam bello, sic omnia ad oppugnationem arcendam summo conatu parauerat. ac primùm, ex insula vicinisque locis, armatorum coegerat millia ferme duodecim: in quibus erant equites trecenti Arabes, è Perfide sagittarii quadringenti; fistulatores præterea Turcæ, & ex ipsius Mocrini ditone perpauci. reliqui, de gentis more, gladio & jaculis utebantur. Ad hæc, quæ in Baharenum opidum est descensus, vallum aggeremque perduxerat; passim obuersis in mare tormentis, & suis cuique præfecto stationibus ordine distributis. Correa, mense iunio profectus Armuzia, aduersa tempestate diu retentus est; ac demum in Bahareni conspectum delata classe; & extra ictum bombardæ anchoris in salo jactis, habitoque consilio, placuit duabus simul partibus aggredi urbem: & hinc Armuzianos inde Lusitanos in terram exponere, non modo ad hostem ancipiti prælio distinendum; sed etiam, quod Correa, in tam exiguo Lusitanorum numero, diffusus Arabum ac Mahometanorum ingeniis, separatim & ex diuerso rem gerere tutiùs putabat; præsertim cum contra Baharenios, eiusdem & sectæ & sanguinis gentem, inuitos arma ferre non dubiis indiciis comperisset. Neque eum prouida fefellit opinio. Xarafus, infra hostiles munitiones facta descensione, copias proximum in collem subducit, & explicandis per tumultum ordinibus, & imperia turbando imperiis, data opera tempus terit, spectator interea futurus alieni certaminis, & consilium ex partis alterius euentu capturus. Correa, ne ipse quidem ausus in aduersum vallum rectâ subire, & militem in mari fluctuantem destinatis hostium jaculis ac tormentis objicere; paulo supra urbem perincommodo loco descendit: cum, exspatiantibus latè vndis, alibi femore, alibi genu tenus aqua pertingeret. expositis tandem sine vllò certamine armatis; Correa, vt nusquam nisi in virtute spes esset, Tristanum Castrum, nauali turbæ Præpositum, scaphas procul à terra iubet abducere. Nihil inde temporis acie instruenda consumptum. quippe Lusitani vel à præseruido ingenio impatientes moræ, vel è nauibus ferme viritum depugnare allueti; si quando terrestri Marte certandum est, in iis vtique regionibus, ad signa atque ad ordines egerrimè continentur; sed vagantibus manipulis, palati ac dispersi qua tulit impetus, in prælium ruunt: & cum denis interdum singulos concurrisse, egregiam laudem ac decus existimant. quæ audacia, vt aduersus tumultuarium & cõcurrentem valet hostem, cuiusmodi Numidæ & Arabes Indi que censentur; ita, vbi cum ordinatis equitum turmis ac pedite veterano

res est,

res est, circumuentis plerunque, vel in medium acceptis, perniciem extremam afferre consuevit. Igitur ab Lusitano tum quoque de veteri consuetudine immutatum est nihil. Arius erat Antonii Correx frater, arate ferox, & celebritatis ac nominis præter modum appetens. hic prior in hostem cum nobilibus tendit. raptim Antonius cum reliqua manu subsequitur, ac tantus fuit ardor, vt barbaros cum cæde primùm vulneribusque intra munimenta cōpulerint: dein, eodem impetu illati, longè summouerint. Ita, pænè iam concessum ab iis de victoria videbatur; cùm effuso repente omni equitatu, Mocrinus elatum successu hostem repressit; & sensim cedentem, vallo & munitionibus pepulit. Ibi, patientiore campo, affluente rursus ex oppido multitudine, recruduit pugna. cuius, non ex numero tantum, sed etiam ex ipso genere armorum, prorsus erat iniqua conditio: cùm Arabes è superiore loco prælogis triginta dodrantium hastis aduersa hostium ora crebris ictibus foderent, priusquam ii venabulo gladioue succedere ad vulnus inferendum possent. ac nihilo secius obnixa animis Lusitani perstare, ballistisq; præsertim ac fistulis equitem sese audaciùs inferentè arcere. in eo tumultu dum Arius temere in hostium catervas inuehitur; duabus primùm ictus sagittis, dein aliquot acceptis vulneribus concidit. eius cladis nuntii mœrore pleni, cùm ad Antonium aduolassent: Vos verò pergite, inquit ille, vt cæpistis: nã frater quidem meus præclarè vitam in suo munere posuit. His dictis, accensi rursus ad prælium animi, sed lassitudo & vulnera degrauiabant. Medium ferme erat diei, & feruentissimo desuper Sole, arenaque infra æstuante, cum intoleranda siti mistus cruore manabat ex artubus sudor. Quæ cùm defatigatio simul hostem cepisset; quasi tacitis induciis, paululum vtrinque fuit quietis & spatii ad faucios è prælio subtrahendos. Inde, renouato impetu Lusitani priores in pugnam redeunt, ac sublato pariter clamore, Sanctum Iacobum appellant. Audiit Apostolus voces, ac suis de more propitius, repentinum hosti merum ac trepidationem incussit. Mocrinus, inter prima signa, duobus iam equis insidenti suffossis; dum tertio arrepto restituere pugnam conatur; acerrimè dimicanti femur plumbea glande trajicitur. ex eo demum ictu, cùm sanguinis copiam funderet, fracta viri ferocia est: & elatus ex acie, præcipuis ex amicorum numero prosequentibus, cùm sese desperatis rebus in latebras abdidisset, intra tertium diem emoritur. Barbari, vt seminecem Regè prælio excessisse vulgatum est; armis passim projectis momento diffugiunt. ac tum denique Xarafus, deducto in campos exercitu, ad Lusitanos, victoriam gratulaturus ac tarditatem purgaturus, accessit.

cessit. Correa, tamen si perfidiam præclare senserat, tamen, ne res, alieno tēpore, in iurgia; dein, ut sit, in certamē excederet; in præsentia dolori & iracundiæ moderatus, fugienti saltem perduelli Xarafum instare, & parta iubet uti victoria. Mox ipse quoque, relictis parumper ex lassitudine & calore militibus, aderat. Cū nūquam apparerēt hostes, ad prædam victores illico versi, quæ non contemnenda ex ædibus præsertim regni exstitit. Simul etiam centum & quadraginta nauigiis ignes iniecti, & Xarafa ad custodiam vr̄bis relicto, Correa se ad curandos maximē agrotos ac saucios, quorum magnus erat numerus, in classem recepit. At Mocrini cadaver, dum ex insula in Arabiam sepulturæ causâ trajicitur, ab Sadradino Xarafi propinquo interceptum, summo cum gaudio in vr̄bem asportatur; ibi abscissæ ab trunco ceruices, & coriū ē caluaria per quam artificiosè detractum, Arabes gossipio inferciunt. id certum victoriæ signum, Toro missum munere, & cū ingenti gratulatione, in medio Armuziæ foro conditum est, addito titulo, qui Arabica & Lusitanica lingua rei gestæ seriem contineret. Ab ea clade, cognatus Mocrini Hameres, pactus uti omnis generis mercenarii, relictis armis equisque, in continentem sine fraude transportarentur; quod reliquum erat insulæ, cum Carifa oppido, in potestatem Regis Lusitaniæ tradidit. Mercenarii cum fide trāsmissi, & proposita venia, in suas domos incolæ reuocati; iurique inter eos dicundo præpositus notæ probitatis senex, nomine Bucatus, natione Arabs, quæ res ad pacandos gentis animos haud mediocriter valuit, siquidem Persas præfectos populi Arabes egerimē patiuntur. Insula dein à Lusitanis Regi Armuziæ restituta, & ab ipso mox Rege tradita est Bardadino cuidam, Xarafi propinquo; cum eo, ut lerasinū quadragesima millia quotannis tributū nomine pēderet. At Correa, insigni parta victoria, & compositis ad Baharenū rebus, Armuziam reuertit. Adueniēti, ut æquum erat, magni cū à Toro, & omnibus ordinibus, tū à Sequeria Prætorē habitū honores. Inde Rhotericus Botus, cū Antonio Abulao scriba, & Lusitanis præterea septem, Baharenū petere, & ibi Emmanuelis negotia procurare iussi. Et Sequeria, cū Torum externo malo ac metu leuasset, intestinis præterea suorū fraudibus eripere aggressus est; quod certis auctoribus iam antè audisset, regia vectigalia & rationes a ministris & Quæstoribus interuerti. Ergo, præter Mahometana mancipia, Lusitanos quoq; iudices & scripturæ magistrōs, magno Arabū dolore, in portu constituit. dein, cōfirmato Regis animo, & arcis præsidio inspecto, classem ab Armuzia soluit, ac Diū rectā petenti Peianus cū tristi occurrit nuntio, Rhotericum Fernan-

Fernandum à Mamudio irritum rediisse: & Sacam, haud dubiè patris imperio, infida cum Lusitanis amicitia tandem abrupta, magno leborum ac biremium numero in suas naues fecisse impetù: circumuèto & oppresso panè sibi vix ad fugam exitum paruiffe, bellum atrox ab Iazio aliisque piratis instare. Hisce rebus cognitis Prætor, amissis nuper bene gerendæ rei occasionibus nequicquã ingemuit, suam ipsius leuitatem accusans, quòd omnibus rebus ad dimicandum instructus, semet ab imparato Iazio blandimentis infringi, rursus mercatorum consiliis auferri se passus fuisset. Cũ simul ira pudorq̃ue versarent animum, in præsentia ab Dio rétando copiis adedò imminutis abstinuit, vltra Diu est locus millia passuum circiter quinque & viginti, sat capaci portu, & ad mercaturam exercendam idoneo, Madrafabam appellant; ibi Sequeria, Diensibus inuitis, repentè castellum excitare decreuerat. Sed Iazius, de nuper captis Lusitanis cognito maturè consilio, eã ipsam regionem firmis præsiidiis occuparat. Igitur, ea quoque spe dejectus Prætor, Ciaulum inde se contulit, & ab Nizamaluco tyranno potestatem petiit arcis ibidem extruendæ. In societate cum Lusitanis dudum erat Nizamalucus, vt supra docuimus. ac tum fortè aduersus Idalcane gerens bellum, equis præcipuè militaribus indigebat, quos neque India fert, & ab Armuzia capta venales ad vnum Goanũ emporium Albuquerqueii decreto deuehebantur. Quocirca Nizamalucus, de potestate arcis ædificandæ à Prætoze appellatus, ea in primis lege annuit, vt trecetos quotannis equos è Perfide vel Arabia Ciaulum importari liceret; atque vt ab institutoribus, quãtum in Goano portu, quadragenos in capita pardaos (nũmus aureus est, denariũ circiter octo æstimatione) Lusitani procuratores exigerent. Conscripitis conditionibus, expositi à Sequeria in terrã fabri, atque ad ipsas fluminis fauces dimenso ædificio, confestim opus fieri captum. Ea re vulgata, Iazii quidã præfectus ab Dio celeriter quinquaginta biremes ad opus impediendum adduxit. cum ea classe ab Lusitanis vario euentu certatum: ac nihilominus interea dies noctesq̃ue continuato labore, ad iustam altitudinem muri & propugnacula excreuerant. Ad ea diruenda, pellèdosq̃ue Lusitanos, cum longè maiore apparatu opus esset, Mahometana classis, in periculosa statione multis acceptis incõmodis, tandè irritò conatu discessit. Et Sequeria ad custodiã loci præsidio terra mariq̃ue relicto, Cocinum reuectus, Eduardo Menesio successori prouinciam tradidit: vna re maximè memorandus; quòd ab insita pietate primus in vrbe Goa Diuo Francisco templum, & coniunctas templo ades cœnobiũmve, sodalibus Franciscanis

extru-

exitruxit. At Eduardus inito magistratu, quòd cõtra piraticas clas-
ses leuioribus nauigiis opus esse intelligeret; biremes duodecim
ædificari iubet. cum iis ad oram arcemque Ciaulanam Simon An-
dradius obtinendam profectus, in itinere audit, duas Turcarum
triremes ab Dio Dabulum delatas (Mahometanum id emporium
est dextra Ciaulum à Goa petentibus) intra eius portus fauces me-
tu nostrarum nauium delitescere. haud quaquam negligenda res
visa. Confestim ad vim ac pugnam paratus, Dabulum accessit,
oppidanisque primò tergierantibus, dein terrore commotis, nõ
modò triremem extorsit vtranque; sed annum insuper vestigal
imposuit. iisdem ferè diebus, graues & periculosi ad Armuziam
motus fuere, initio à scribis & Quæstoribus orto; qui Lusitanos
custodes ac præfides, ad scripturam appositos, instar mortis duce-
bant. Xaratus eo tempore plurimum Armuziæ poterat. Hoc maxi-
mè patrono ac fautore Mahometani, qua veris qua falsis crimini-
bus, Torum in Lusitanos accendere, superbum & immodicum pe-
regriinæ gentis, & cuncta paulatim in se trahentis, imperium con-
queri; furto surreptos ingenuos ingenuasq; , & per vim ad Chri-
stiana sacra cõpulsos, & super omnia, destinatos ab Toro legatos
ad Emmanuelem, fraude Præfecti retentos, indignari. Hæc & alia
id genus identidem deplorando, Regem ingenio mobili adolescen-
tem, ac libertatis audium, adduxere tandem, vt acerbissimæ serui-
tutis jugum excutere, & regnum Armuzianum in pristinam digni-
tatem omni ratione vindicare decerneret. Iam tum in exitu erat
autumnus anni seculi huiusce vigesimi primi: & cõmodum Seque-
ria Prætor omnem ferè classem ab Armuzia abduxerat, Emmanue-
le Sofa cum paucis admodum nauibus ad oram tutandam relicto.
Ergo, secretis inter se colloquiis habitis Perse, ficto primùm rumo-
re disseminant, Arabicam oram, quæ ditionis Armuzianæ sit, à
Balochiis prædonibus è Perside maritima deuastrari. hoc mendacio
consequuti, quod vel in primis optabant, vt Sofa, ad eos piratas fu-
gandos, ab vrbe discederet; certam & inter se, & cum cæteris oppi-
dorum magistratibus, noctem occultè cõdicunt, qua ad Lusitanos
vbique delendos vno tēporis momento consurgat. Vbi ea nox ad-
uenit, regiæ classi Præpositus, quem Xebandaram vocant, cum ter-
radis octo, duas in portu reliquas Lusitanorum naues, triremem
ac dromonem, agmine silenti circumuenit, ac trireme quidem à
custodibus pænè vacua extemplo potitur: & flammis illico tabu-
latis, arida palmarum fronde conspersis, injicit; qui tamen ignis,
paulo post ab latitante puero extinctus est. dromonem verò, quod
iusto nauarum numero tenebatur, ne aggredi quidem est ausus.

Cæterum,

Exterum, vt ex triremi splendor emicuit, (id conuenerat signum) confestim è turribus, dein ex omni vrbis parte, cum ingenti aris crepitu, cuiusmodi Saturnalibus à plebe cieri solet, ad arma necè- que Lusitanorum conclamari captum. multi ex iis, ad maiorem laxitatem ædium, & liberiorem negotiandi facultatem, extra muros arcis, domicilia comparauerant. ergo, in semisopitos vndique impetus ab hoste factus, quibusdam etiam circumdati ignes: & simul exitus itinerum stationibus occupati. exinde cum clamor & discursus, & nocturna trepidatio, nec audire nec providere quicquam sinerent; Lusitani partim intra domos oppressi, partim cursu protinus arcem perentes, aut flammis hausti, aut insidiis armatorum excepti sunt. nonnullæ tamen familiae conglobatæ, cum per media tela ferro sibi viam fecissent; intra arcis portas cum tristi nuntio penetrarunt. Pari audacia eodemque tempore, ne murui subsidii vlla esset facultas, ad Curiatum, Soarè, Baharenum, quotquot agebant Lusitani vel trucidati, vel in vincla coniecti. vnus etiam fuit memorabilis exitus, Rhoterici Boti: variis quippe tormentis discruciarus, vt ab auita religione deficeret; constanti ad extremum usque spiritum animo, Christum vnum Deum Dominumque contempsit, gloriosi martyrii palmam adeptus est. Desiderati in eo tumultu, præter seruos seruasque, Lusitani centum & viginti; numerus in tanta præsidii tenuitate non modicus: & apothecæ omnes ac diuersoria momento direpta. Hisce noctu ferme patratæ, vt primum illuxit, emissi raptim ex arce qui residuos è cæde conquirerent; nauesque frustra tentatas, intra iactum teli reducerent: simul etiam, oneraria Lusitana, cum iam esset in cursu referta caricis, per opportunitatem retenta; & onera in cibum, & solutis de industria compagibus, asseres trabesque in munimenta suffecit. aliquot etiam hostilibus nauigiis in ipso portu ignes injecti. hæc omnia ingenti cum ardore nec sine sanguine multo peracta: & prius quam arx ab hoste cingeretur, Ioannes Meria dromonem expedire, & Goam petere iussus, ad opem à nouo Prætorè implorandam. At Sosa, per Mascati Præfectum (qui vnus Tori mandata aspernatus in fide manserat) de hostium fraude certior factus, ad Armuziam extemplo iter intendit. Verum ab eius cursu fœda tempestate diuulsus Tristanus Vasæus Vega prior ad urbem decurrit, ac noctu per medias hostium stationes, deceptis ipsa audacia classiariis, cum quempiam è suorum numero putarent esse; felici conatu ad arcem ipsam applicuit. Solennia Dei natalitia tum fortè agebantur: & sacrificio nocturno dabant operam Lusitani, eo attentiore obsecratione, quo vehementius erat de communi salute solliciti, itaque inter ipsas preces Tristanus Vega

Vega repentè superueniens, cunctos ingenti spe lætitiæque perfudit, quod vel ex eo miraculo, sua vota salutemque Deo cordi esse haud dubiè cernerent. Sofæ dein expectatione suspensis, & è specula identidem, vt fit, omnes circa regiones oculorum acie collustrantibus, tertio die, qui D. Ioanni Apostolo est sacer, duas procul ab arce leucas, anchoris in salo jactis apparuit. Rostratam onerariam ex iis quos galeones vocant, & vnã duntaxat biremem ducebat, easque propugnatoribus valde infrequentes; compluribus, conjuratorum scelere, ad Calaiatum nuper amissis. ceterùm aqua, cuius maximè inopia laborabatur, & varii comæatus, peritiam proximo vim attulerat. Eius rei nõ ignarus Vega, suadere Præfecto arcis Garziæ Cotinio institit vehementer, vt Sofæ, priusquã opprimeretur, opẽ ex arce sine mora submitteret. Res erat periculi plena in tam exiguo bellatorum numero, & Armuzianis in proxima statione ad omnes eiusmodi casus intentis. Attamen id sibi periculũ is ipse qui suaserat Vega magno animo depoposcit: neque fortuitò obtulit, quàm præstitit operam. Spectato milite crebrisque tormentis in paronem impositis egregiè velocem; præter hostium & Regis ipsius ora oculosque incitato remigio ad Sofam terendit. interea, qui remanserant, supplices ad cœlum manus pro felici euentu cum precibus tollere. hostes audaciæ magnitudine attoniti, propemodum hære. Regis dein imperio, terradis octoginta raptim insequuti, cum aliquandiu ab tergo allatrasent, duce & triginta viris amissis, & faucibus aliis, malè mulctati redière. Vega, è summo discrimine elapsus, ingenti suorum gaudio se ad Sofam adjunctit. Ad id spectaculum percitus ira & furore Torus, domo se proripit, pauoremque & mollitiem tetricis ac mœrentibus exprobrans, reuertit cunctos in prælium iubet, atque vt pro meritis quisque sibi aut præmium aut ignominiam paratam esse non dubirarent, mensas in littore collocat duas, quarum in altera fulgentes conspiciebantur aurei nummi, in altera muliebres mitellæ ac delicata velamina, quo notæ genere apud eas gentes acerbius nullum esse consuevit. Equum dein conscendit properè, fusteq̃ arrepto, promiscuã insuper multitudinem cogit in naues, postremò cum stipatoribus in editum subit collem, vnde, singulorum virtutis aut ignauiæ testis conspiceret simul & conspici posset. Ac Lusitani pariter curstodes è pinnis fenestrisque prospectant, cõmilitonum vicem anxii, quippe quorum in virtute dextrisque nõ modò imperium, sed vita omnium verteretur. Aucta classe nouis copiis, terradæ omnino centum & triginta infestis in Sofam rostris citato cursu feruntur. Sofæ, in summa rerũ iniquitate, illud etiam accedebat incõmodum quod

quod omnis tum fortè ceciderat ventus, vnicum onerariis nauibus, quæque velis dumtaxat aguntur, aduersum frequentes actuarias agilesque, remedium. Deprehensus, cum nulla nisi in caelesti auxilio & vltima necessitate esset spes, Deum enixè præcatus, vti extremis in rebus, quemadmodum antea saepe, sui numinis præsentiam ostèderet; sociosque ad honestum & Christianis dignum exitum paucis adhortatus, exiguas copias magno animo ad pugnam instruxit. Ac primùm, ne impunè circui ab hostium multitudine posset; neu quis casus, inter pugnandum, suos ab se diuelleret, paronem ac biremem, epibatis ac libratoribus ad idonea loca dispositis, demissisque armamentis, ad onerariam ita reuinxit; vt cum ad opem, vbi res postularet, ferendam facilis ex alia in aliam nauim transitus daretur; tum, ad arcendos vndique hostes, libera in omnem partem esset eiaculatio. dein ad auram, siquid afflaret, excipiendam, antennas tantùm onerariæ sustulit; quòd ea, propter celsitudinem, nihil ad expeditum certamen obsessent. Vbi propiùs ventum est, missilium nubes atro mista fumo tantam caliginem exciuit, vti mutuum hostibus conspectum prorsus adimeret. Certiùs tamen Lusitani è superiore loco figebant, cum in adedè densa nauigia vanum propè nullum incideret telum. Ausi dein Mahometani aliquot, ostentandæ fortitudinis, & Regis demerendi gratia, è propinquo certare, adhortati inter se, magno impetu in Lusitanam biremem è terrada transiliunt. Eo successu elati, cum onerariam porrò scandere niterentur, concursu ad periculum facto, partim contis ac ferro detrusi, partim etiam abscissis brachiis interempti; quæ res cæteros ab eiusmodi temeritate deterruit. Inter hæc, tum ipse maris æstus accedens, tum etiam lenis ex alto flatus vela vtcunque percutiens, onerariam per medios Armuzianorum ordines paulatim ad arcem admouerat. inde maioribus tormentis ex destinato summoti hostes: ac demum octoginta desideratis, vulneratis plurimis, cum ingenti luctu ac dedecore se in portum, vnde prodierant, recepère. è Lusitanis triginta saucii, occisus puer vnus duntaxat è nauali turba: spiculorù verò tanta vis intra onerariâ & actuarias alligatas apparuit, nauiumque fragmenta collecta ita multa, vt cõplures dies materiam igni præbuerint. Sosa & Vega, cæteriq; victores, insigni parta gloria, gratulantibus ouantibusq; cum effusa lætitia sociis, in arcem accepti. Ea re maiorem in modum exterritus Torus, concesso Lusitanis mari, arcè à terra oppugnare constituit. Tormentis librâdis, regia & valetudinariæ Lusitanorù ædes electæ. inde cõtinuis aliquot diebus arcis mœnia quatuebantur, inclusi, nouas ita pro dirutis objiciebant moles, vt spei multo

multo plus in virtute quàm in muro fossive reponeret. Ergo, post editam locis aliquot stragem ausos ad mœnia succedere Mahometanos, & scalis apposis in summum eniti, cum alio armorum genere, tum supernè vibratis ponderibus ac trabibus vndique deiecere. Multi in eo congressu & fortissimus quisque exanimati. Neque ad iterandã vltra oppugnationem Toro affuit animus. Et, circumagente se hyeme, ictus conscientia admissi facinoris, & Lusitanæ classis aduentum extimescens; consilium formidine ac desperatione plenissimum cepit. Queixome insula distat leucas tres ab Armuzia. eò, cum vniuersa ciuitate, congestis raptim in terradatis, quæ tolli poterant, ingenti popularium dolore migrans: tectis vrbis, quorũ erant complura egregio opere & picturis ornata, vitro subdidit faces: hinc, toto quatruiduo peruagatum incendium, cuncta propemodũ haustit. Lusitani, rei nouitate defixi, primò ignium contagia, dein hostium insidias timuere. postremò, vt flammæ quiescerant; satis comperta vrbis solitudine, ad reliquias fumantis Armuziæ diripiendas egressi, paucis tantum exceptis com meatibus, omnia ferme in cineres & fauillam redacta comperiunt. Inter hæc, Eduardus Prator de suorum cæde & arcis periculo certior factus, Ludouicum fratrem cum nauibus decem & firmo præsidio Armuziam proficisci iusserat. Eius rei timore perterritus Xarafus, ne vulgata postmodum consilia rebellionis in suum reciderent caput, incautum & obnoxium sibi Regem, opibus ipse & auctoritate præpollens, per satellites, ad scelus omne paratos, è medio sustulit; eiusque loco substituit è Zeifadini liberis Mamudium, tredecim circiter annos natum. Ludouicus, tetro spectaculo Armuziæ incensè commotus, & cognitis iis, quæ nouo Xarafi scelere ad Queixomen accidissent; fluctuauit animo, vtrum com meatibus interceptis, (quod erat per facile) deprehensos intra desertam insulam hostes, omnium rerum inopia & fame subigeret. dein, ex iis quæ ab exploratoribus deferebantur, non sine causa veritus, ne si afflictos vrgere acriter institisset; malis coactus Xarafus cum regia gaza Regeque ipso secederet in Persidis interiora; leniter agere, & ostentada veniæ spe, rebelles ad pacem & concordiam allicere statuit. Neque difficilem habuit exitum res. quippe, Lusitanis, emporii quæstuosi; Armuzianis, patrii soli desiderio laborantibus. Pax ergo in has ferme conuenit leges: vt Mamudius cum suis Armuziam inhabitandi causa rediret. debita ad eam diem stipendia, & ex ea die in singulos annos vicena seraphinum millia Emmanueli persolueret. Cives, ablatas inter tumultum Lusitano res captiuosque omnes cum fide redderent. Lusitani autem, neque iuri inter oppidanos dicundo, neque

neque administrandis vectigalibus, exigendisve portoriis, vlla ex parte sese immiscerent. vtrique amicitiam & societatem rectè & ex animo colerent. Per hunc modum compositis rebus, lati Armuziani in patriam redière, instauratisque ædificiis, & restituto commercio, propter eximiam loci opportunitatem, Armuzia breui in veterem celebritatem est restituta. Dum hæc ad Persicum geruntur sinum, in Africo item Oceano rei & existimationi Lusitanæ præclarè consultum est. Reguli duo, Zenzibaris & Pemba, aliarumque circa insularum, vectigal annuum pacti, sese in Emmanuelis amicitiam fidemque iam antè contulerant. Id agre passus Mombaza tyrānus, magnum earum insularum numerū, & in iis prenobileni vnam, Querimbam nomine, ab regulorum imperio variis artibus ac promissis auerit. reguli, cum à tot simul populis destituti, vectigali soluèdo non essent, à Lusitanis ducibus, qui ab Mosambicum aduersa tempestate hyemē exigere coacti erant, per nuntios opem rebus afflictis implorant. Digna Lusitanis institutis & consuetudine visa res est. Et Petrus Castrius, ne otiosa hyberna traderet, paucis nauibus ad Querimbam appulsis, bellatores non amplius centum in terrā exposuit. oppidū erat littore peramano, & cū diuitiis celebre, tum etiam incolis, & inuecto nuper à Mombaza presidio frequens. Castrius multitudine haud quaquam exterritus, bifariam suos diuisit. Cum vna parte Christophorum Sosam occultè circumite, seque ab tergo ostendere iubet: ac simul ipse cum cætera manu à fronte hostem aggreditur. Certaminis aliquantum ac periculi fuit, dum è minus barbari iaculis de more pugnant. vbi cominus geri, cæpta res est, micantes Lusitanorum gladios & præpilata hastilia non tulere. Ac paucis nequicquam resistentibus, cū proximum quemque hostis cæderet; omnes, quæ pauor tulit, perstragem corporum in agros effusi. Lusitanus, haud contemnendis egestis opibus, oppido flammam iniecit. Eius rei famā rebellium fregit animos, & confestim legari dederunt insulas, & in regulorum ditionem redeuntium, affuere. Castrius, minimè vulgari (si paucitatē militum spectes) relata victoria; & regulis nouo beneficio obstrictis, ineunte iam æstate Indiam petere intendit. Interea Antonius Britrus, vti narrare institueram, ab Georgio Albuquerque digressus, ad Molucas longa ac difficili navigatione peruenerat. Baccianum inter cæteras illius regionis insulas est, ea tum Laudino dynastæ parebat. Ibi, quod è Simonis Corree iūco Lusitani aliquot paulo antè per occasionem interempti fuissent, eam fraudem necèque protinus vlcisci placuit; & exposito milite Britrus, insule agros ferro ignique vastauit, abegit prædas, ac documento non leui san-

xit, ne quis Lusitanos homines, vel tempestate vel quouis alio casu in ea loca delatos, quamuis paucos & inermes, opportunos ad cędem & iniuriam duceret. Inde Tidorem progressus, ab incolis comperit, Boleifem Ternatis Regem, Almanforis filia in matrimoniu ducta, ac deinde Franciscum Serranum, e vita migrasse Boleifis maximę accitu Brittus ab Cocino fabros & edificandi instrumentu aduexerat; cū vltro nō Boleifes modō, sed Almanfor etiā in sua vterq; ditioe, Lusitanis, quo potissimū vellent loco, artis exstruendę optionem deferret: & auaritia cęci ambo, dum peregrina commercia & noua lucra sectātur, certatim in multas indignitates & in ipsum penē seruitium ruerent. Verumtamen in Boleife præcipua quædam nominis Lusitani caritas eminebat. Is, vti supra docuimus, & Lusitanis, cū primū in eas regiones delati sunt, hospitio inuitandis, Almanforē præuerterat; & Franciscum deinde Serranum, aliosq; diu apud se detentos, mira comitate officioque tractarat: & cū se suaq; omnia Emmanueli per litteras amicissimē detulisset, tum etiā nuper ab Indię Pratore classem & struores castello apud se Lusitanis ædificando per legatos admodum enixē petierat. Deniq; morbo confectus, cū heredem regni tenera etiamnum ætate relinqueret filium, nomine Boahatem; vxor, tutoribusque, & cognatis præcepit moriens, vt Lusitanam societatem summo studio retinerent; neque alias quærerent amicitias; sed in vnus Emmanuelis fide opibusq; sat firmum sibi fortunisq; suis præsidium constitutum arbitrarentur. Hęc præcepta, defuncto Rege, infixā in reginæ & propinquorum animis, ad continendam aliquot annos in fide gentem, haud mediocriter valuerunt. Ac proinde vbi nouam diuq; expectatam ex India classem, Britto duce, Tidorem aduenisse cognitum est; Aroezius illico, Regis tutor, cum nauibus festoq; apparatu, ad eum sociosque in hospitium deducendos accurrit. Nec leuem interea voluntatem Almanfor deueniendi apud se Lusitani & renouandę societatis ostendit. Verū Brittus insulam vtramq; per otium contemplatus, Ternatem Tidori ad edificationem & domicilium antetulit; non modō loci natura adductus; quōd aliquanto cōmodiorē Ternates habeat portum; sed etiā haud obscure insensus Almanfori; quōd post iunctas cum Serrano dextras; nouis Bæticorum sese fœderibus illigasset. Ergo Ternatem ab Aroezio perductus in hospitium Brittus, ingenti reginę, regulique, & oppidanorum gaudio excipitur. dein locus ad adificium contriguus vrbi delectus, materięque & cęmētis eō connectis; Brittus, lætitię causa, caput perinde ac ceteri, fertis ac floribus redimitus, primus omnium & castello fœdit humum, & lapidem in
funda-

fundamenta coniecit viij. Kal. Quintileis, anno sæculi huius altero & vicesimo: qui dies eo etiam maiore cum iucunditate transfusus est, quod in eum ipsum diē D. Ioannis Baptistæ solennia inciderent: cuius felicē letumq; humano generi exortum, è cœlestis oraculi promisso, totus pænè orbis terrarū exquisitis ludis & anniuersaria gratulatione concelebrat. In hunc ferè modū, perpetua (vt rebatur,) ac propria Lusitano cum iis gētibus cōmercia constituta. Eadē tēpestare funestus in Indiā nuntius allatus de Emmanuelis regis obitu. Circa finē prioris anni decesserat, duos & quinquaginta natus annos, cū sex & viginti regnasset. Huic, vt maiestas ipsius ac merita postulabāt, plurimis Europæ, Africæq; atq; Asia locis cum sumptuoso apparatu iusta funebria persoluta. Neq; Christiani modò Reges luxere defunctū, verū etiā ethnici, Corinensis, Cananorius, Armuzianus, iidēq; posito luctu, postmodū Ioanni successori per nuntios litterasq; obsequium & operā officij causa detulere. Ioānes, anno ætatis vigesimo acceptis regni gubernaculis, ad propitiandū cœleste nume, ac populos in officio cōtinēdos, illud curabat in primis, vt studium Christianæ religionis antiquissimum sibi esse cuncti perspicerēt. Idcirco & in Lusitania salutariter in eo genere multa decreuit, & per litteras Eduardo India Prætori mandauit, cultui diuino & sacerdotum cōmodis enixè prospiceret; ac nominatim, diuini Apostoli Thomæ sepulcrū in Coromadelio littore peruestigandum curaret: darēq; operam, vt sacrosanctæ illæ reliquiæ (quanquā eadē, vt supra dictum est, vel earum certè partē Mesopotamia sibi vindicat) cu dignitate custodirētur. Eduardus Emmanueli Friæ, præposito Coromandelicæ orę, cum sacerdotibus aliquot & architecto id negotium dat. Profecti Meliaporem (nam ibi situm Apostoli corpus audierāt) equatam solo ingentis amplitudinis urbē offendunt. Paucę tantū pyramides, turreſque, & columnę, miserabili è strage supererant. nec non varij coloris lapides, ac veluti porphyreica peregre regiē sculpta fragmēta, quæ antiquum vrbis ornatum & elegantia satis arguerent. In iis visebantur operosa magnifici cuiusdam templi vestigia, vno tantū superstite ad orientalem plagam facello, crebris intus forisq; lapideis Crucibus è vetere disciplina consperso. Sub eo tecto latere Apostoli ossa cū accollæ pro certo affirmarent; primū omnium sarcire ipsū edificiū placuit, quod testudinis pondere pressi parietes, aliquot locis vitium fecissent. Ad eos ergo fulciēdos, ac renouanda fundamenta, cōductis è vicino operis, dum effoditur humus, ad quintum ferme dodrantem apparuit locus lapidea tabula tectus: in quam ab interiore parte incisæ

prisca gentis lingua (vbi à peritis cognitum est) litteræ testabantur; templum id ab sancto Dei Apostolo Thoma quōdam exstructum: ei templo tuendo colendoque, mercium, quæ in urbem importaretur, decimam ab Sagamo Rege attributam. accesserat obtestatio ad posteros, ne quid ex eo vectigali ac donatione imminutum vellent. paulo infra eam tabulam, ipsius Regis (vbi ex prisorum traditione Indi asseuerabant) cadauer inuentum. Altius dein molientibus terram, quadratum, primò lateritiæ, postremò lapideæ structure, septum apparuit, multiplici operimento, pedum circiter nouem altitudine. ibi, quoddam sepultum haud dubiè corpus Apostoli dicebatur esse, adhibiti ad amouendum operculum Lusitani duo, (nam Indis rem eiusmodi committere non est visum) non nisi noxis per sacram confessionem expiatis, & reconciliato per Eucharistiam Deo, aggredi rem ausi, locum aperiunt. Immissa calci & arenæ, candidissima specie ossa, & apposita lanceæ cuspis & viatorii baculi frustum, itemque vas fictile, fidem inuenti demum sacri thesauri Lusitanis fecere. Sub hæc repertum aliud cuiusdam è Thomæ discipulis cadauer, cæterum terro ac terreo aspectu, quemadmodum & Sagami Regis. vt, si alia argumenta defuissent, ex ipso propemodum colore dignosci Apostoli ossa potuerint. Eo maior gratulatio fuit Christianorum: & affabrefactas, arte Sinarum, aculas duas, è proximo emporio Paleacare confestim afferri placuit: quarum in altera eximii operis argento calata, ipsius Apostoli; in altera, discipulorum eius reliquiæ inclusæ: & commune gaudium solenni supplicatione pompæque, & priuatis omnium qui aderant studiis celebratum est. Propositis deinde in ipso altari arculis, adhibitoque custole, clauis vtriusque Emmanuel Frias Cocinum Prætori Menesio detulit. Hoc maximè modo, per eos dies, & sacello & religioni consultum. Biennio deinde post, eadem ossa intra ipsam aram occulto loco, duobus tantum consciis Lusitanis, abdita, ac postremò Goam, Constantino Brigantio Prorege, (qui Diui Thomæ templum in ea urbe exstruebat) a fratre quodam Franciscano translata fuisse conperio. Circa idem tempus, quo nuntii de Emmanuelis Regis obitu in Indiam allati sunt, Idalcan otium a Narlingano bello nactus, recuperando Concano littori animum adiecit: quod ei Rhotericus Mellus, per occasionem, paucis ante annis ademerat. Exiguis admodum copiis ea loca tum Lusitani tenebant, cæteris, vel ad Persicum & Arabicum sinum vel ad Molucas obtinendas, paulo antè profectus. Eius rei non ignarus Idalcan, misso præfecto cum quadringentis equitibus, & quinque millibus pedum; Lusitanos custodes, haud tamen sine cruore ac

certa-

certamine, pepulit: portusque & agros optimæ fertilitatis recepit. Et in Somatra insula, tyrannus Acenorû Abrahamus, ab eadē Georgii Britti & comitum ferocior factus, oræ totius maritimæ iam haud dubiè affectabat imperium: nec ferro solùm, sed etiam (quo nullum acrius telum est) auro muneribusque pugnabat. Ad hæc, mistæ blanditiis accedebant minæ, & vbi commodum esset, fraudes ac doli. Nullus amicitiaæ fœderumve respectus, nulla affinium caritas, nulla fidei vel iurifurandi religio. Exacta iam ætate patrē, a nefariis moribus & consiliis abhorrentem, oneratum catenis in caueam incluserat: ibidemque, veluti nouum & inusitatum animal, illuvie & squalore confecerat. Pedirensē Regem, opibus & auctoritate præcellentē, cui & cognationis vinculo & iure beneficiario erat obstrictus, pellectis ad se popularibus, exegerat regnō. Simili scelere Daianum dynastam, cuius sororem habebat in matrimonio, per summum scelus, omnibus fortunis euerterat. Inde magna eius oræ parte in potestatem redacta, infestis signis ad Pacenum urbē, quo pulsī cōfugerāt Reges, pergit ducere. Peditū milia quindecim habebat in armis, & complures elephantos. ii pro equestribus copiis genti sunt, nam equos non alit insula. Cum hoc exercitu castris duo millia passuū ab vrbe positus, primū omnium, ad tentandos oppidanorum animos, per præconem edixit, qui ciuis Pacenus intra sextum diem ad se transisset, huic nihil, ipsi, familiarisq; & bonis ipsius damni illatum iri: cæteris non eandē veniā & clementiam fore victis, quæ ante dimicationē pateret. Hoc edicto vulgato, magna pars civium transit. alii clam elapsi, in saltus auiosrefugere. ita, infrequentem defensoribus urbē tertio adortus Abrahamus expugnat, Restabat arx, in quam Pacenus regulus, & exules duo Pedirensis, Daianusque confugerant: lignea quicquid illa, & multis iam locis præ nimio Solis ardore fatiscens: verū tamen haud leui præsidio Lusitanorum ferme trecentorum & quinquaginta, & maioribus minoribusque tormētis instructa. Abrahamo nullæ dū eius generis machina suppetebant; tantū ingentem vim sagittarū, quas letali inficiūt succo, & sarmetorū faces, oblitos naphtha, ad excitādū, vbi res ferret, incendium, scilasque plurimas ex arundine crassiore, leues gestaru, ascensū stabiles, nec non ferramenta operibus faciendis aduexerat. Ergo, vt sine certamine, si fieri posset, rē conficeret, Lusitanis per interpretem iusserat nunciari: arcē eam ad suum imperium pertinere: proinde cū bona pace abirent, secumque suas res, dum liceret, auferrent. Ad ea cum ferocius responsum inclusi dedissent, appareretque armis rem gerendam; summa vi, priusquam auxilium iis alicunde ferretur (n. a-

re autem liberum, vicinamque Malacam, & amicos Reges nonnullos habebant) arcem aggredi statuit. Atque ad vitanda hostium iacula, qua maximè virium parte erat inferior, cuniculos agere ad arcem cepit. nocturnum præterea tempus ac pluuium ad oppugnationes captabat; vt neque per tenebras nostri collineare possent; & madefactus imbre sulphureus puluis planè inutilis fieret. ad hæc, arietis loco, elephantos ipsos ad arcem admouebat: qui, rectorum instinctu valida impressione facta, munitiones euertirent, sublatoque interdum ingenti clamore, interdum summo silentio arcem corona circundabat, scalisque erectis, ex omni parte simul transcendere nitentur. & obsessi quidem, hostium opera nequaquam extimescebant. excepti obstructique ex aduerso cuniculi, nonnunquam etiam felici eruptione certatum est. Sed crebra ac repentinas oppugnationes diutius ferre vix poterant: cum Abrahamus, in magna copia militum, identidè alios aliosque summitteret; ipsi, propter paucitatem, assiduis pænè stationibus circa munimenta dispositi, dies noctesque in armis traducere cogerentur. Accedebat vulgata graui celo vis morbi, & extremæ inopiæ metus, quod per intestina de morè dissidia, dum suæ quisque intentus est, publicam negligit, ad tolerandam obsidionem cibaria segniter ac malignè conuexerant. Præsidio præerat Henricus quidam. Hoc demum autore, quod relatas nuperè captiuâ nauî pretiosas merces in Indiam venum asportare gestiret, non expectato subsidio, foridum consilium incunt arcis deserendæ. cuius flagitii, post peractam armis Indiam, Lusitani ad eam diem nihil simile admiserant. Id vt quàm occultissimè fieret, minora primùm tormenta inuolucris objecta, ne ab hoste digno cerentur, in naues imponunt maiora, quod amoliendi in tanta hostium propinquitate non erat spes, ita ad plenum inferciunt, vt, si flammæ conciperent, ipsa (vt fit) boli magnitudine rumperentur. Sulphurei dein pulueris exiles humi tanias quoquo versum, ac præsertim ad ipsius pulueris cellam, atque ad muralia tormenta perducunt: iussis agmen claudere magistris; & cum iam omnes extra arcem essent, ignes injicere. Vix dum euaserant, sarcinis quisque suis dissimulanter elatis; cum, exorta repente flamma cum ingenti fragore, fugâ hostibus prodidit. Pars ad incendium extinguendum audaciter accurrunt (& incertum qua de causa, nondum ad sulphureos cados ac muralia tormenta peruaserat) pars ad littus effusi, turbatos auersosque Lusitanos cum cæde insequuntur: ac denique appulsa ad terram naues, percussis ac trepidantibus, magna ex parte impedimentorum amissa, vix atque ægte effugium præbuere, dum in magno tumultu, ap

eu, ne simul hostis irrumpat, alii cōfestim anchoras orasque præci-
 dunt, alii ad naues adipiscendas, collo tenus sese in aquas immit-
 tunt. Abeuntibus cum oneraria vna, nauigiis tribus, per ludibriū
 barbari tum inter fugam ereptas, tum superstites ex incendio res
 machinasque præsertim ostentant, plenumque cladis & ignominia
 agmē cum probris & cachinnis exhibitant. Auxit pudorem, in ipso
 panē portus exitu, sociæ classis occurfus. naues triginta cum omni
 copia rerum ab Aruano Rege aderant, ipsumque Regem terrestri
 itinere cum quattuor millibus peditum auxilio venire nuntiabāt.
 Eæ naues, cognita præpropera desperatione abeuntium, retro,
 vnde venerant, in patriam reuertēre. & Lusitani Malacam delati,
 Antonium insuper Mirandā, & Lupum Azeuedium, cum recentī
 milite & bellico instrumento iā in cursu ad opem ferendam para-
 tos inueniunt. Eo magis & suum factum ipsi dānarunt, & omnium
 conuitiis & maledictis excepti sunt. E regulis tribus, qui comites
 fuerant fugæ, Pacenus cum rectore matreque Malacæ remansit,
 reliqui duo sese insistorum nauibus ad Aruanū Regem supplices
 contulere. Lusitani è Somatra insula in perpetuum exacti. Et A-
 brahemus, pulso mox etiā Aruano, regnis quattuor auctus, ancis-
 que tormentis, (qui vel maximè terror gentem premebat) omni-
 bus circa nationibus, atque ipsis aded Lusitanis, formidandus e-
 uasit. Alodinus item, elatus nouo successu rerum, & a Bintano
 reiectis Georgii Albuquerquei copiis, classes denuo ad vexandam
 Malacensem oram insitit mittere, & cum Lusitanis obuiam ex vr-
 be progressis, aliquot secunda prælia fecit. Iam apud Sinas, in Lu-
 sitanum nomen, acerbiorē etiam odio & immanitate sæuitum est.
 Martinus Alphonsus Mellus cum sex nauibus eò contenderat, cō-
 firmandæ amicitia & statuendi commercii causa, nondum probē
 gnarus, quid Thomæ Perreio legato, de quo supra diximus, acci-
 disse. Lusitanos adesse vbi Cantonem allatum est, extemplo præ-
 fectis oræ maritimæ à magistratibus imperatum, nefarios prædo-
 nes vel comprehenderent, vel ad interuersionem delerent. Nihil
 tale metuebat eo tempore Mellus, quamquam à peritis rerum se-
 mel iterumque præmonitus, eo facilius repentino Sinarum aduē-
 tu cum suis opprimitur. & initio quidem, vt sese concordia &
 societatis cupidos probarent Lusitani, vel pluribus iaculis ap-
 petiti, certare supersederunt; dein, cum vndique instaret hostis,
 ac nullam pacis mentionem admitteret, iniquissimo loco & con-
 ditione committitur pugna. Multitudine tormentorum ac nauū,
 vt in suo regno, longē superabant Sinas. itaq; circūuētos aduenas
 partim bōbardis è tuto discerpunt, partim fessos ac sese dedentes,

in potestatem accipiunt. Mellus, cum aliquamdiu egregiè sese defendisset, ad extremum, singulari Dei beneficio, per mediam hostium classem malè mulctatus elabatur. In captos, magistratum iussu, grauius acerbeque consultum in carcerem conditi omnes, & prolatronibus piratisque damnati, aut pedore ac tabe in uinculis exspirarunt, aut ad supplicium producti summo plebis concursu vel sagittis confixi, vel in frustra dissecti sunt, praconibus vetera gentis piacula & recentem insuper audaciam referentibus; quòd in regios portus ac fines armata manu non dubitassent redire, in quibus omnium flagitiorum ac scelerum paulo antè vestigia reliquissent. Haec, & alia id genus, elata uoce de scripto subinde recitabantur, ad tollendam è vulgi animis opinione, quam de Lusitani olim generis virtute ac probitate conceperant. Dum hac tam repentina rerum inclinatione tot simul regionibus Lusitani exercebantur, ne ad Molucas quidem insulas otium fuit. Rerum ibi summa penes Aroezium erat. Hunc, Lusitana amicitia opibusque subnixum, & immodicos gerentem spiritus, regina ceterisque primores minime concoquebant. Arx insuper, eodem in primis adiuuante, non parùm excreuerat, dispositaque in muris tormenta, longè lateque remore inferabant. Id ibi suisque iugum, per causam hospitij ac societatis impositum, regina serò ingemiscens, clamò comunicatis cum Almanfore parente consilijs, fugã vnã cum liberis ac praecipuis amicorum parabat, ut per eam occasionem popularibus paulatim abductis, urbem desertam ac nudam Lusitano relinqueret. Ea re per indices cõperra, Britus, arcis praefectus, adiutore Aroezio, regias ad eximias repente circumdat, elatumque inter manus Boahatem regulum, & paruulos fratres Aialum & Tabariam, in ardem asportat. Regina per occultos exitus inter tumultum elapsa. Inde conseruatus Regis desiderio populus, eum frequens ad arce accurrisset, Aroezij auctoritate & Briti accommodata ad tempus oratione sedatus est, eum inter cetera persanctè ambo affirmarent, consiliu in id publicae salutis causa necessariò susceptu fuisse, fidemque obligarent suam, Boahati Regi diadema regnumque mansuram in columè. Tum pluribus in amulum diuitiarum ac dignitatis Almanforè inuerti, barbaros natura cupidos belli cadisque, ad infestandum bellum haud magno negotio perpulere. Inde, inter utramque gentem paruis, nec dignis, relatu proliis vario successu certauit. Superior tamen ad extremum Ternatensis fuit res. Mariacum oppidum in summo editi montis vertice, quod insula Tinoris olim caput fuerat, Lusitanoru ope ab Aroezio cum multaeque captu incensumque, & Maquienum insula, qua reguli ambo

quis

quis portionibus obtrinebant, metu coacta, in Ternatensem ditionem vniuersa concessit. Hæc ferme Eduardo Menesio Prætorè per triennium gesta. Successit Menesio Vascus Gamma, dux cum alijs laudibus, tum aperta præsertim India clarus ac memorabilis. Huic, pro trienni trimestri imperiū fuit. ornatissimas naues è Lusitania sexdecim, in iis tria millia delectæ iuuentutis ac nobilitatis, abduxerat. Vt in Cambaiana littora ventum est, (nam eā in primis regionem explorare placuerat) in summa repente malacia, silentibus ventis, ab imo fluctus intumuit; inde naues inter se nutare, crepitare compages, tabulata concuti cepta. Nautæ, subito pauore iacti, cum in Syres illatam haud dubiè classem crederent, in summa perturbatione rerum omnium, alij bolidè demittere, alij ad exhauriendam sentinam, vel ad clauū tenendum accurrere. Sapientiores alij, circumspectare fugam, atque doliola ac tabulas ad enatandum arripere. ipse imperator, initio nequaquam expers timoris ac sollicitudinis fuit: sed mox comperto eū esse terræmotum, (quem nauigantes quoque sentire non dubium est) ad socios hilari fronte conuersus; Adeste animis, inquit, viri; aduentu nostro perterritus Cambaianus Oceanus intremittit. Atque hoc periculo defuncti Lusitani, Cocinū incolumēs deuenere. Vascus, accepta prouincia, dum à Cocino varios huc illuc præfectos dimittit: nomēque Lusitanum in pristinā dignitatē conatur asserere; graui morbo implicatus, in ipso impetu mouendarum rerum excessit è vita: Vbi Goæ tum Henricus Menesius præerat, eximia virtute & integritate vir. is, continuo in Gamma locum suffectus è successionebus, vt appellant; quarum est ratio eiusmodi: Transmissos è Lusitania regios codicillos, minimum tres, olim apud Quæstorē aut scribam, nunc apud Goanum Archiepiscopum, diligenter complicatos ob signatosque, custodiri mos est. quibus in singulis, quasi per gradus, ad rem cautiùs celandam, adnotatum regio ipso chirographo later nomen illius, qui, si Prætorem in prouincia diem obire contigerit, è Regis auctoritate substituendus est. iis autem codicillis ordine superferbitur, prima, secunda, tertia, vel quarta successio: ita, vt, si eius qui primo loco nominatur, copia fuerit: secundū codicillum resignare vel aperire sit nefas. Ergo, vbi Prætore morbo aliòve quopiam casu decessit, consiliū cogitur, ibi, corā Archiepiscopo & magistratibus, qua diximus obseruatione, vt nullus aut fraudi aut errori sit locus, codicilli & signa soluuntur: cuius primū exierit nomē, huic defertur imperium; reliqua nomina rursus occulta ad Regis nutū arbitriumque adseruantur. Id, ne per summi magistratus obitū prouincia diutius orba periclitaretur, neu ob id

iptum inter præfectos certamina existerent, sapienter in tanto locorum interuallo prouisum est. Per hunc modum renuntiatus Prætor Hæricus, ad regia negotia conficienda, Cocinum petiit: & et itinere multos Arabum parones, Malabarica onustos fruge, vel cū ipsis oneribus cepit, vel dissipatos in litus eiecit. Tumultuantes præterea ad Cananoré piratas, locii Regis rogatu compescuit, & viciorum aliquot eorum exussit. Inter quæ, ad Calecutū, ab Lusitanis ac Malabaribus denuo turbata pax est. Odiosæ primū controuersie inter negotiandum exorta; & partis vtriusque animi suspicionibus irritati: dein vltro citroque factæ injuriæ: postremo, instigantibus & consuetudine Saracenis, bellum exarsit. Hisce rebus cognitis Hæricus Prætor, quinquaginta variæ formæ nauibus, in quibus erant duo armatorum millia, Cocino Pananem oræ Calecutanæ contēdit. ibi, cū ablatas res nequiequam repetiisset, munitum denuo locum & celebrē terra marique simul adortus, pulso aut caeso Mahometano præsidio cepit, ac direptum incendit. Multa inde relata tormenta: quorum aliquot antea Lusitanorū apparebat fuisse. Lusitanus desertor ac transfuga præfuerat vniuersis, huius projectum humi cadauer, densis concisa vulneribus facie, vix vt agnosceretur, inuentum est. A Panane in conspectum vrbs Calecuti prouectus Prætor, haud mediocrē hostibus terrorem incussit. Naues erant ibi cōplures. in eas flāmæ confestim injectæ; & simul, qui arcem tenebant, suorum aduentu animati; eruptione facta, variis locis ignem suburbiis intulere. Inde Prætor, confirmato arcis præsidio, perculsisque hostibus, leucas in Septentrionem ferè sex ad Coulerum emporium eiusdem oræ processit. curuo in theatri modum & accliuo littore is portus est, ac mirè facto ad jacula certis in omnem partem ictibus dirigenda. eo cliuo aggerem ac munitiones Mahometani perduxerant; infrà, stationem habebant parones ferè centum & quinquaginta, prorsus longo ordine in altum obuersis, vt duplici vallo tormentisque aptè dispositis, & ingenti armatorum numero (viginti hominum millia conuenisse dicebantur) contra omnes incurSIONES oppidum egregiè tutum videri posset. Hæricus, comperita hostium multitudine, sub ipsum portum anchoras jact. inde cōtemplatus naturam loci, & genus operum ac litribus ad vada exploranda præmissis; tribus è partibus vno tempore, distinendi hostis causa, oppidum aggredi statuit. Simonem Menesium cum bellatoribus trecentis in terram egredi jubet; ac leuam cornu munitionum inuadere. ipse cum centum & quinquaginta, non amplius, descensu facto, ad leuam ducit, classariis imperat ad hostium naues recta succedant. ita, clamore sublato, simul à fronte ac lateribus

ribus pugna committitur. Non exigua tum hosti, officinis iam pridem insuruntis, tormentorum copia superebat, eo majori tenebantur spe, Lusitanum congressu arceri, & jaculis eminus obrui posse. quippe seminudi ipsi, patente ad plagas corpore, Hispanienses gladios & ingentia pila galeasque ac thoraces horrebant. Verum eos longè fefellit opinio. Siquidem inter jaculandum coortus è tormentario fomite fumus, ad instar nebulæ, subeuntem audacter Lusitanum egregiè texit. & flammæ intermicantis indicio, hinc parones injectis ferreis manibus nostri apprehenderant; inde in vallum erepserant, & intra munitiones coniecerant signa, prius pænè quàm eos appropinquare sensisset barbarus. Lusitanis, tum Saracenorum aspectus, tum pax à Calecutano toties per fraudem violata, acuebat iras. Nec diutius tulere dimicationem hostes. Pauci tantum conjurati ad extremum vsque spiritum acriter obstiterè. cæteri, quibus patrio more nihil erat pudoris ad fugam, strage suorum exterriti, terga verterunt. Henricus, in magna hostium cæde, non plus quindecim è suorum numero amissis, vulneratis duodequingenta, & oppido & classe hostili potitur. Inter cæteram prædam, tormenta variæ magnitudinis auecta trecenta & sexaginta, & minorum fistularum ingens numerus. parones abducti quinquaginta tres, Indico aromate onusti plerique; reliqui flammis absumpti: ac postremò totum oppidum, subjectis per iram ignibus, cõflagrauit. Lusitanus, gemina intra paucos dies victoria lætus ouansque, Cananorem inde Cocinum reuertit. Et Zamorinus, confecto quod per id tempus cum mediterraneis populis gesserat bello, omnibus dein viribus ad Lusitanam arcem expugnandã incubuit. Arx ea Calecutano erat imposita littori, quod, vt initio diximus, insidiosum asperumque, vix in summa malacia paruis nauigiis accessum præbet. Iamque hyems aderat, eo acrius Zamorinus, ne id anni tempus elaberetur, militares copias & omnem oppugnandi apparatus vndique contrahebat; vt interim vel operibus ac vi arcem caperet, vel necessitate ac fame Lusitanos in deditionem acciperet. itaque extemplo, præfectus cum duodecim ferè millibus peditum, ad urbem præmissus. quo in numero Siculus quidam erat perfuga, non ignobilis architectus; qui Rhodiæ expugnationi cum Solimano Turca interfuerat. hoc maximè artifice ac præceptore, barbari vallo & fossa lata pedes ferè octodecim, ad dimidiatæ lunæ figuram, amplecti arcem instituunt, & ex vtraque parte, qua vallum in mare desinebat, arcendo nauali subsidio castella erigebantur duo, quæ obliquis ictibus totum littus abraderent. dein, per ambitum fossæ, modicis interuallis.

prop 3

propugnacula quinque excitabant; unde maioribus tormentis ad idonea loca dispositis arcis mœnia quaterentur. Hæc opera, licet in munitores crebri ex arce impetus fierent; tamen abundante multitudine, adhibitis pluteis vineisq; , & instatibus præfectis, breui ad exitum peruenere. Arcem, Lusitani haud amplius trecenti obtinebant. præerat Ioannes Lima, vir & militiæ callens, & gloria primis audus. is, cum nulla superesset nisi ab Oceano spes; duplici doliorum ordine, ingesta arena; & lorica extrinsecus addita, brachium ad mare protenderat; alternis inter dolia tormentis, ad ascendendum ab latere hostem, aptè locatis; & per expedita nauigia Prextorem Henricum de statu rei Calecutanæ fecerat certiores. Sub hæc, ineunte Iunio mense, cum hyems in ea regione sæuaret, Zamorinus ipse cum reliquo belli apparatu & nonaginta millibus hominum affuit. Arcu & sagittis pleriq; , alii gladio & parma, alii etiam ferreis fistulis instructi conuenerant, in speciem despicabiles, certum usu armorum & corporum agilitate metuendi. Ut eæ copia confedere, Siculus architectus Zamorino perfecta opera diligenter ostendit, rudiq; ad eiusmodi commenta barbaro certam cum admiratione fiduciam iniecit, arcis breui tempore potiudæ, atque ipsum uti quàm minimo Indorum damno fieret; Siculus, petito colloquio, Lusitanos, cum aliis rationibus, tum hostilis exercitus magnitudine proponenda, institit ad deditioem hortari. Verum eiusmodi oratione tantum absuit ut Lima constantia moueretur; ut etiam ad læcessendum hostem ultro cum paucis eruperet; sed magna fuit merces audaciæ. Concursum ab hostibus factum, pariter circumuenti Lusitani, multis acceptis illatisq; vulneribus, ager ad suos receptum habuere. Inde exasperatis & vehementius animis, magno conatu & oppugnari & defendi atq; cepta. Tormentis utriusque certabatur; e quibus erant Calecutano, quæ doctrali diametro emitterent globos. Sed jaculandi erat dispar admodum ratio. Ab Indis libratoribus, quippe nõdum sat in eo genere exercitatis, ictus languidi, infrequentes, incerti, & si qui muris inciderat, egregia laterum & structura firmitate respuebantur. Ab Lusitanis, crebri, destinati, vehementes, & ubi hostis arci succederet, conferta ac seminudæ multitudini certam stragem perniciemq; afferebat. Multos etiam squamis arborum & fragmentis (sunt autem ibi palmeta frequentia) repente carpi vel exanimari conspiceres. Verum ea damna hostes, ut in tanta militum copia, facile sarciebant; cum desertæ stationum loca alii subinde aliiq; supplerent, sauciis ac fessis integros recentisque submitterent. Longè iniquiore conditione erant Lusitani: quos, præter ceteras belli difficultates, ipsa, qua

qua laborare semper solent, paucitas fatigabat. Præfectus, idoneis
 ad propugnandum locis, notę fortitudinis viros cum suo quemque
 manipulo collocauerat. ipse reliquos è præsidio circa se habebat:
 cum quibus circumspicere & obire ad repentina pericula posset.
 Verùm & militem conficiebant, præter certaminis laborem & pla-
 gas, diurnæ pariter ac nocturnæ vigiliæ: & præfecto, ad subitos ac
 diuersos clamores, prout res exigeret, occurrendi vix erat facultas.
 Interea Henricus Prætor, cognita obsidione, duas naues cum pro-
 pugnatoribus centum & quadraginta subsidio miserat. quarum al-
 teram Christophorus Iufartes, alteram Eduardus Fõseca ducebat.
 Iufartes feliciorē cursu paulum anegressus, propiùs ab Calecuta-
 no littore constitit. Fõseca, quod tardiùs aliquanto nauigasset,
 ventis repentè cadentibus, ab lōgiore spatio anchoras jecit. Ad eas
 cõspectas naues, erecti partis vtriusq; animi, inclusorum, optati au-
 xilii spe; obsidentium metu, ne tot iam exhausti labores in irritum
 cederent: & locus ipse suspectus iādudum mentes Indorum curas-
 que conuerterat, ne quid falleret tale. Lima, cùm ad littus accurris-
 set, animaduersa paucitate eorum qui aduenerant, (non plus octo-
 ginta milites eo nauigio vehebantur) ne descensionem cum euidē-
 ti periculo tentarent, nutu & significationibus admonebat; & ex
 ipso auxilio plerique, conspectis Indorum castris & frequētia, sub-
 eundam eiusmodi aleam pernegabant. Verùm Iufartes cupiditate
 gloriæ omne discrimen impauido vultu contemnens, cum triginta
 quinque voluntariis in paronem desiliit, cæteris custodire nauem,
 & vbi primùm terram attigisset, missilibus procul hostem arcere
 iussit. Inde contento remigio ad ipsum loricæ os, actuarii proa di-
 rigitur, quo subeuntes faciliùs protegeret statio Lusitana. sed illuc
 nauæ dum pari conatu enituntur, interea (vt fit) paronem paulo
 infra eum locum vehemētior æstus abripuit. Eo ferociùs progres-
 si extra vallum barbari complures instare: atque, vt erant nudi, se
 se ad prohibendum accessu hostem aquis immergere. Nec Lusitani
 segniùs è parone se certatim eicere. ibi conferta in vadis manu,
 quam acerrimè dimicatur. Cæteri ad spectaculum intenti, propter
 ancipites ictus, ne suos imperant hosti permistos, jacula cohibere
 coguntur. Cùm aliquādju dubia steterisset pugna, Lusitani ad extre-
 mum deprimentibus vestimentis ingenti labore eluctati, quatuor
 è suorum numero desideratis, pluribus sauciis, cum magna vicissim
 hostium cæde, intra loricæ fauces audacissimè penetrarunt: ac ni-
 hil propiùs factum est, quam vt instantes ab tergo Indi simul ir-
 rumperent. In eo tumultu eximia Emmanuelis Cernicii consti-
 tit fortitudo. is, cùm iam introisset munitiones, & fatigatus &
 faucius,

faucibus, circumuentum respiciens præcipuum è commilitonibus
 quendam;recurrat protinus: ac laborantem, summotis acriter Is
 dis, recepit in tutum, magna vel mercede vel gloria; quippe, om
 nium cõsensu ciuicam promeritus coronam; ipse post dies aliquot
 è vulneribus exspirauit. Sed interim dum ad mare Lusitani præ
 sidiarii suis adjuuandis atque intromittendis insistant; ex altera
 parte frequētes barbari, desertas rati stationes, arcem scalis inue
 serant. Eo nuntio excitus ab littore Lima, cum promptissimis de
 uolat: & pluribus locis conantem scandere Malabarem, contra
 gladiis, telis, igne deturbat. Erant Lusitano varia nouæ artis iace
 la, ad hostem cominus eminusque impetendum. Sed è propinquo
 nihil. Indos æquè terrebat, atque incendiariæ bolides; quod è
 inuentum eiusmodi: Ollam ex argilla semicocta, quo facilius de
 de rumpatur, circumdatis anfulis tribus quatuorve, sulphureo com
 plent puluere, & osculum diligenter obturant. tum ad eas anfulas
 igniti funiculi è gossipio vel stupa alligantur. vbi ad coniectum ene
 teli ventum est, contorta brachiis olla repentè diffringitur, & se
 mul arreptis è fomite adalligato fauillis, ingenti circumstantium
 damno, flammam edit inuitabiles; quod missilium genus in præliis
 duntaxat naualibus primò vsitatum, ad terrestria quoque certami
 na exitiabili commento deinde trãslatum est. Hac maximè per
 nicie repulsi à mœnibus Indi vsulati cum insana trepidatione scilicet
 intra munimenta recepēre. Interea præfectus nauis alterius Fonse
 seca, quamquam probè animaduerso discrimine eorum, qui in lit
 tus exscenderant, paratus tamen eandem aleam, si res ita postulare
 ret, subire, per litteras ad sagittã reuinctas quæsiuit ab Lima, quid
 sibi tali tempore faciendum censeret. Ille verò, eadem vsus arte sa
 gittæ, de consilii sententia respondit: Nequaquã se Fonseca suos
 in apertum ad eò periculum objiceret, tutum in arcem introitum
 haud minùs quingentorum Lusitanorum præsidio posse obtinere.
 Proinde rediret Cocinum properè, ageretque cum Pratore dilige
 ter, (ad quem simul ipse in eandem sententiam scriptas litteras dabi
 bat) vti militum quingentorum spectata virtute subsidium, & sul
 phurei pulueris vim, & ad obsidionem tolerandam alimenta sub
 mitteret. Cum hoc responso Fonseca per infensos infestisque An
 ctus hyeme summa Cocinum reuertit. & Prator, cognito suorum
 periculo, Antonium Syluium ad opem obselsis ferendam cum ali
 quot nauibus, & viris quot Lima petierat, extemplo proficisci iu
 bet. ipse interea classi ornandæ operam dabat; vt cum primùm se
 aperuisset mare, cum maioribus copiis eò contenderet. Hac vi
 per exploratores Calecutu allata, cõfestim Zamorinus, antequam
 iaculis

Includis accederent vires, omni conatu rursus oppugnare arcē ag-
 greditur. Neque Siculus architectus, egregiē se se barbāro vendi-
 tans, incitatissimē deerat ipsius cupiditati. aggerē ex Turcica dis-
 ciplina promouēdo, mœnibus adēquarat. Cuniculos præterea sub
 terras agebat; locis etiā quibusdam statuebat oris vasti mortaria, è
 quibus in sublime acta ingentia pondera cum horribili strage in
 arcis recta deciderent. Sed operum eiusmodi, quæ Zamorinū ina-
 ni fiducia instarant, vbi ad pugnam ventum est, haudquaquam ex-
 spectationi respondit enētus. Indi telis ac missilibus ex aggere de-
 turbati, cuniculi excepti cuniculis, & mortaria, quemadmodum,
 vbi à perito magistro locantur, magnum hosti detrimentum im-
 portant; ita, si artificiū absit, in eandē panē regionē recidente glo-
 bo, machinatoribus interdū ipsis exitio sunt. Quocirca Zamori-
 nus, haud mediocri suo malo peregrinas artes expertus, reliquum
 spei in sæuitia hyemis & fame reposuit, neq; ea spes fefellisset ho-
 minē, si ad arcēdos cōmeatus vel modicā classē instructā in pro-
 ximo tenuisset. Ex quo verum apparuit Themistocleum illud: Qui
 mare possideat, omnia possidere. Lusitani, Syluio duce ab Cocino
 præmissi, quāquā atroci rēpestare disiectis nauibus; tamē vt sese ex-
 jactatione refecerāt, alii subinde atque alii Calecutū accedebant.
 Lima, fatigatis iā & ab oppugnatione deterritis hostibus, vnā
 inopiam metuens, modica militum auxilia recusabat, affuturum
 mox cum iustis copiis Henricum expectans. Tantum sulphurei
 pulueris & cōmeatus præsentem experebat copiā. Vtraque, noctis
 intempesta silentio, scaphis paulatim in arcem inuecta. & vulgo iā
 è muris, Lusitani, suadenti deditionem hosti, recentes carnes, alia-
 que cibaria, & ipsum denique in delicias betele ostentabant. Ea
 res Zamorini contudit animos. & circumacta iam hyeme, cum
 nauibus viginti, bellatoribus mille quingentis aderat Prætoris, tū
 à mari tum ab arce tormentis hoste summoto, cum ingenti cla-
 more pluribus locis armatos in terrā exposuit: immisitque intra
 hostiles fossas audacissimis è suorum numero, cum ex aliis quoq;
 partibus alij ad vallū intrepidè subiissent: ad tria Indorum millia
 partim ferro partim igne deleuit: in quibus ipse quoque archite-
 ctus, proditæ ac desertæ Christianæ fidei noxam luit incēdio. è Lu-
 sitanis eo die paulo plus triginta cecidere. saucij relati amplius du-
 centi: & Henricus, proruto Indorum vallo, fossisque oppletis, ido-
 neo prope arcem loco castra communiit. Inde Zamorinus & suo-
 rum territus strage, & simul veritus, ne in proxima palmeta Lusita-
 ni sæuirent, (quo detrimento, vt suprā diximus, nihil genti gra-
 uius aut acerbius est) misso caduceatore inducias petiit. in
 qua-

quatrimum data. interea de pacis conditionibus actum: neque
 conuenit, eo maximè, quòd Zamorinus insignem quandam è Co-
 cinenſi ditione perfugam tradere abnueret. Ac demum Henricus
 pertaſus Indiçe leuitatis, & Mahometanæ perfidię, præſidium ab-
 ducere ab Calecuto, & arcem à fundamentis excindere ſtatuit: pro-
 fertim quòd ita velle Ioannem Regem è commentariis Vaſci Gæ-
 me didicerat. ergo, muris & propugnaculis, opere ſubterraneo, ſub
 phurei pulueris de more copiam ſubdi iuſſit. dein militibus, & ma-
 chinis, omniq̃ue instrumento raptim in naues impoſito, (cum
 rei facultatem & natura loci & nautica turba præſtabat) igne
 cauernis injecti, & barbaris illico, ſi quid fortè prædæ relictum e-
 ſet, ſtolida temeritate in arcem ingreſſis, (tanta in eſt hominibus
 rapiendi libido) interim è ſpecubus cæcis erumpentes momentim
 flammæ pleroſq; hauſere, & cum horribili ſtrepitu mœnium ſtru-
 ctura diſſiliit. Atque is finis & arcis & obſidionis fuit. Henricus
 incolumi claſſe & exercitu Cocinum reuectus, alios aliò præſi-
 ctos dimiſit. ipſe inde ſeptendecim nauibus Cananorem petiit. ubi,
 dum expeditionem in Cambaiam Diuſque meditatur, cum ab
 toto biennio rem Indicam adminiſtraſſet, graui oppreſſus morbo
 paucis diebus è vita migravit. Anno poſt Chriſtū natū M. D. XXVI.
 Hoc Prætorè fama nominis Luſitani reſtere viſa quodammodo
 reſq; ipſa comprobatum eſt, tantū militem quanti ducē eſſe. Atque
 in ciuilibus etiã rebus non vulgari prudentia fuiſſe dicitur. Et
 quod perrarum in eiufmodi prouincia eſt, ab auaritia & a forſitan
 bus alienus. Sub idem tempus ad Malacam pariter bene geſtatum
 eſt. Alodini copia, cum urbem terra marique vehementer vrgeret,
 per paucos egreſſis obuiam Luſitanis, cum ignominia fuſa & fuga
 ta. Et ex acri obſidione, Linguanus regulus, parua manu Luſitano-
 rum exemptus eſt. Raia Nara, gener Alodini, Linguam obſederat. et
 eius exercitu caſi ſexcenti, & plurimi vulnerati feruntur, vno tan-
 tum è noſtris deſiderato. Et è Molucis aliquot Luſitani ad Cele-
 bes populos auri cauſa proſecti, cum littoribus arcerentur, fecerunt
 reſtate ad inſulam trecetas inde leucas abrepti ſunt. incolæ, mo-
 ris antiqui homines, mira ſimplicitate ac ſecuritate ſeſe perſerunt,
 & nonnulla Molucenſis linguæ commercia, in conſuetudinem
 exemplo dedere. Egregio in primis habitu, & amabili vultu hil-
 laritate ſexus vterque eſt, promiſſa barba & capillo ſunt viri. præ-
 mollibus ſtoreis tegunt corpora. Ad fabriles vſus ſpinis piſcium
 pro ferramentis vtuntur. Ignori ad eam diem & nominis & regio-
 nis erat inſula. tum primū, à nauclero Luſitano, dimenſis caſi
 plagiſ, nauticam in membranam ex arte relata eſt, de que ipſius
 naucler

naucleri nomine Gometii Sequerie insula exinde appellata. Non eadem erga Lusitanos comitas eo tempore in Arabici maris accolis existit. Hector Sylueria cum aliquot nauibus Erythreas angustias tuebatur. Hunc, in Arabia, qui Dofatem urbem incolunt, accessu prohibere conati, audaciae pœnas dedere: profligati qui cum armis ad mare prodierant, oppidum captum & direptum est & insulae duæ, Mazua & Dalaca, quod sese ii populi infestos prætereuntibus Lusitanis præberent, ab eodem Sylueria domita, & annuo stipendio imposito, in ditionem redactæ. Simul, Æthiopica legatione perfunctus, anno sexto quam ad Arquicum exscenderat Rhotericus Lima, in classem acceptus. Accessit ab Æthiopico seu Abafsino Rege legatus ad Lusitanum Regem nomine Zagazabus: itemque cum donis ac litteris ad Romanum Pontificem Frãnciscus Aluarus, cuius supra meminimus, Rhoterici comes. Is in Lusitaniam reuectus, Italiam deinde petiit, ac Bononia, in celeberrimo conuentu, cum Casar coronatus adesset, Clementi VII, vti Ecclesiae vniuersæ Pastori, & summo in terris Dei Vicario, paratam ad omne obsequium voluntatem Abafsini Regis ac studium solennem cum adoratione & pedum osculo detulit.

LIBRI OCTAVI FINIS.

HISTORIARVM INDICARVM

LIBER NONVS.

HENRICO Menesio vita functo, à primoribus Lusitanis ventum in curiam est: ibi apertus alter codicillus, inscriptum ostendit nomen Petri Mascarenia, qui Malaca vrbi tum præerat, vir bello fortis, & natura munificus, atque ob id ipsa apud omnes ordines gratiosus. Verum illud erat in ea successione incommodi, quod, nisi verente anno, Mascarenias a Malaca, propter tempestatum rationem, abesse non poterat: cum interea simul a Calecutano & Cambaiano Regibus, & quod magis erat formidandum, ab ipso Turca

Q

bellum